

ArtDatabanken
Swedish Species Information Centre

Ett nytt mål för den biologiska mångfalden 2020 - Hur skall vi lyckas att hejda förlusten av biologisk mångfald?

Webbkonferens 5-18 maj 2009

<http://www.artdata.slu.se/forum>

**Johan Bodegård, Wenche Eide, Melanie Josefsson, Anna Karlsson,
Artur Larsson, Tor-Björn Larsson, Johan Samuelsson, Malin Strand,
Lena Tranvik och Mattias Wallén**

Inför Sveriges
ordförandeskap i EU

1 juli - 31 december 2009

Innehåll

Executive summary

Sammanfattning

- 1. Politiskt mål för biologisk mångfald**
- 2. Artdatabankens webbkonferens: Program, målgrupp och annonsering**
- 3. Förslag till en ny formulering av mål för biologisk mångfald och vad karaktäriserar ett bra mål?**
- 4. Vilken typ av åtgärder behövs och vad har varit de största problemen för den biologiska mångfalden?**
- 5. Diskussion**

Bilaga. Alla inlägg i webbkonferensen

Executive summary

Towards a 2020 Biodiversity Target - How Can the Loss of Biodiversity Successfully be Halted?

An electronic conference organized by the Swedish Species Information Centre, 5-18 May 2009 in preparation for the EU Presidency.

The 2010 biodiversity target to reduce/halt biodiversity loss has been of major importance for the political support to nature conservation and actions for biological diversity in the European Union and globally. This positive impact is recognized in spite of an emerging insight of the failure to fully achieve this target. In line with this Sweden plans during the EU presidency autumn 2009 to propose a new long-term biodiversity target. As part of the preparations for the EU environment ministers meetings the Swedish Species Information Centre thus organized an electronic conference inviting a wide range of national contacts to present ideas and opinions on the work to halt biodiversity loss during the last decade. Based on these experiences the conference participants were asked to suggest a new long-term biodiversity target. The conference gathered during the two weeks the web forum was open (5-18 May 2009) more than 80 active participants presented some 120 contributions.

The main outcome of the conference was the following proposal for a new political biodiversity target:

Safeguarding healthy ecosystems: To ensure that (by 2030) economic and social development is carried out within the boundaries of healthy ecosystems, delivering long term benefits to humankind.

This proposal was elaborated in a specific session on the wording of a new long-term biodiversity target. Among the comments and suggestions given e.g. the following should be considered:

- An alternative formulation of the target, capitalizing on the positive effects of the 2010 target, could be: *'Safeguarding healthy ecosystems and halting biodiversity loss: To ensure ...'*
- The suggested target is visionary and presenting a precise year for achieving this might be debated.
- A visionary long-term target as the one suggested should be supplemented through time-specific sub-targets and/or targets for actions.

As a basis for presenting a new long-term biodiversity the conference participants discussed in a number of sessions (forum) structured according to the major ecosystems relevant sub-targets, what had been the major threats to biodiversity and obstacles to halting the loss during the last decade and finally actions needed to reverse the development. This ecosystem-based discussion comprised the major part of the conference and provided an extensive, albeit not complete, background and

justification for the proposed new biodiversity target. An overview with examples of the outcome of these discussions is given in the table below:

Major ecosystem /issue	Synpunkter på delmål Comments on sub-targets	What has been the major problems preventing to reach the 2010 target?	Examples of actions needed to reverse the negative development of biodiversity
Forest ¹	A target should include relative areas (% of forest area) to be protected, to be utilized with enhanced biodiversity concerns and to be utilized with basic biodiversity concerns.	Difficulties to implement national targets in local actions.	There is a need to improve the performance of governmental bodies and to communicate biodiversity issues: The forest owners must actively take part in the management of biodiversity. Research is needed on how to conserve biodiversity within an active forestry.
Agricultural landscape ²	-	Intensive use of chemical fertilizers creates problems for many threatened species.	Sufficient support measures to conserve the most valuable areas of traditionally managed farmlands. Education in school about how consumer choice of food may contribute to functional ecosystems.
Mountain areas ³	Reindeer grazing needs to be partly controlled in order to maximize the biological diversity, cultural sites and to maintain sustainability of the grazing – and this has to actively involve the sami people.	Climate change will (is already?) of major importance in the mountain areas, negatively impacting the biological diversity, the reindeer husbandry, tourism etc.	Increased knowledge is needed on the traditional land-use in mountainous regions and the importance of this on biological diversity. Increased knowledge about species and habitats.
Sea and coast ⁴	Realistic targets related to ecosystem services and functions. Marine protected areas as part of the strategy for the marine environment.	Insufficient knowledge of the marine ecosystems. Acidification of the marine environment due to increased CO ₂ in the atmosphere. Continued supply of nutrients from terrestrial ecosystems.	International cooperation towards solutions to eutrophication and over-fishing. The reporting to the EU Habitats Directive requires better understanding of the marine biodiversity to develop monitoring methods and indicators.
Freshwater ⁵	A target should include the shoreline ecosystems.	The state of biological diversity has improved in certain aspects.	Follow-up of restoring measures.

¹ More than half of Sweden's land area is forest. Much forest, in spite of an intensive forestry, is in a relatively natural state. The forum on forest biodiversity also had most contributions.

² Today only a small part of Sweden is actively grazed or cropland but 'transitional ecosystems' from earlier land-use comprise significant biodiversity values.

³ The discussion referred mainly to the Scandes Mountains including adjacent uplands.

⁴ The brackish Baltic Sea and the west coast facing the North-East Atlantic.

⁵ Lakes and watercourses are very abundant in Sweden.

Urban areas ⁶	Biodiversity targets for urban areas must consider the specific conditions of each urban region. Targets should include the 'green areas'.	Insufficient protection status of 'green areas' inside or close to the urban areas.	Involving local citizens in the management of urban 'green areas'.
Invasive alien species ⁷	-	-	Improved information to the public, governmental bodies and other actors as regards invasive alien species.

In conclusion the electronic conference was successful in presenting a proposal for a long-term political target for biodiversity. This proposal seemed to have a wide acceptance among the participants although some relevant remarks were made. The discussions in the conference fora on the major ecosystems provided substantial information but this should be expanded further in future electronic conferences for a more comprehensive overview.

A strength of the conference was that the participants included a wide range of interested, from 'expert level' (scientists, representatives of governmental bodies, stakeholder organizations) to interested citizens. In addition to generalized statements many comments were thus 'down to earth' reflecting the local concerns and actions needed to halt the loss of biodiversity. Maintaining such a dialogue is probably a very efficient way forward to reach a biodiversity target. The Swedish Species Information Centre would thus strongly encourage similar conferences in other countries.

---

⁶ Urban sprawl is increasing although Sweden is sparsely populated.

⁷ This is an emerging issue in Sweden, as elsewhere, due to globalization.

Sammanfattning

Målet att hejda förlusten av biologisk mångfald till 2010 har, trots att det inte kommer att uppfyllas, haft stor betydelse för det politiska stödet till naturvården inom EU och globalt. Under det svenska ordförandeskapet är det därför ambitionen att EU skall anta ett nytt långsiktigt politiskt mål för den biologiska mångfalden. Som en del i förberedelserna inför miljöministrarnas möten organiserade ArtDatabanken en webbkonferens i syfte att samla tankar om hur det lyckats att uppnå målet att hejda förlusten av biologisk mångfald till 2010 samt utifrån dessa erfarenheter formulera ett nytt långsiktigt politiskt mål. Konferensen samlade ett åttiotial aktiva deltagare och under de två veckor 2009 den pågick (4-18 maj 2009) gjordes nästan 120 inlägg.

Konferensens huvudresultat var följande förslag till formulering av ett nytt politiskt mål:

Safeguarding healthy ecosystems: To ensure that (by 2030) economic and social development is carried out within the boundaries of healthy ecosystems, delivering long term benefits to humankind.

I anslutning till målformuleringen framfördes bl. a. (se vidare kapitel 3):

- Om en önskan finns att bygga vidare på slagkraftiga 2010-målet kan målet formuleras: *'Safeguarding healthy ecosystems and halting biodiversity loss: To ensure ...'*
- Målet är visionärt och lämpligheten att precisera tidpunkt kan ifrågasättas.
- Målet bör kompletteras med tidsbestämda åtgärds- eller delmål.

Som en underbyggnad till den övergripande målformuleringen diskuterades i olika miljöer förslag till delmål, vad som varit de största problemen under senaste decenniet samt vilka åtgärder som krävs för att vända utvecklingen. Detta kom att samla huvuddelen av inläggen utgör en relativt omfattande, om än inte heltäckande, bakgrund och motivering för måldiskussionen. I tabellen exemplifieras översiktligt utfallet av diskussionerna:

Huvudmiljö/ fråga	Synpunkter på delmål	Vad har varit de största problemen?	Exempel på åtgärder som krävs för att vända utvecklingen
Skogen	Bör innefatta hur stor andel av skogsmarken (% av arealen) som skall skyddas, skall brukas med förstärkta naturvårdshänsyn och som kan brukas med normala hänsyn	Svårigheter att omsätta nationella mål i lokal handling	Vi måste bli bättre på myndighetsutövande och kommunikation: markägarna måste vara med i arbetet. Forskning om metoder att bevara biologisk mångfald inom ramen för aktivt skogsbruk
Jordbruks- landskapet	-	Kraftig konstgödsling skapar problem för många hotade arter	Tillräckliga stödåtgärder för bevarande av det mest värdefulla äldre jordbrukslandskapet Undervisning i skolan om sambandet mellan maten vi köper och fungerande ekosystem.
Fjäll och berg	Det behövs en viss styrning av renbetet för att optimera biologisk mångfald, bevara kulturlämningar samt	Klimatförändringarna kommer att få (och har redan fått?) stor genomslagskraft i fjällen, med negativa	Kunskap om hur det traditionella nyttjandet av fjällen och fjällnära områden har påverkat och skapat förutsättningar för den biologiska mångfalden

	med hänsyn till renarnas näringsbehov - med samebyarna själva som drivande	konsekvenser för den biologiska mångfalden, rennäringen, turismen mm.	Ökad kunskap om arter och naturtyper i fjällen
Hav och kust	Realistiska mål inriktade på ekosystemtjänster/ funktioner Marina naturreservat som en del i en övergripande strategi för hanteringen av den marina miljön	Otillräcklig kunskap om de marina ekosystemen Havsförurning orsakad av ökad CO2 halt i atmosfären Fortsatt näringstillförsel från landekosystem	Arbete tillsammans med andra länder för att hitta lösningar på övergödning och överfiske Rapporteringen till EU:s Habitatdirektiv sätter press på kunskap och mätmetoder för marin biodiversitet.
Sjöar och vattendrag	Ett mål bör uppmärksamma strandmiljöer	Situationen för den biologiska mångfalden har i vissa delar förbättrats	Uppföljning av restaureringsåtgärder
Tätorter	Ett mål för biologisk mångfald i tätorterna bör utformas utifrån respektive tätorts utgångsläge och innefatta andel grönområden	Otillräcklig skyddsstatus hos grönområden i tätorter och deras närhet	Engagemang av närboende i grönområdets skötsel
Främmande arter	-	-	Bättre information till allmänheten, berörda myndigheter och andra aktörer om problemet med invasiva främmande arter

En mer detaljerad analys av framförda inlägg ges i kapitel 4 av denna rapport. I detta kapitel och i bilagan där samtliga inlägg presenteras finner man en stor mängd tankar och idéer kring den biologiska mångfalden. Det ligger i en webbkonferens natur att diskussionen endast till viss del kan styras. Det avspeglas i att diskussionen av vissa aspekter och i vissa områden (exv. tätorter, främmande arter) blev mer begränsad.

Konferensen var - som diskuteras i kapitel 5 - framgångsrik både vad avser innehåll och tekniskt genomförande. Det finns dock detaljer som kan förbättras och webbkonferensen om ett nytt mål för den biologiska mångfalden gav ArtDatabanken värdefulla erfarenheter inför framtida webbkonferenser om biologisk mångfald.

Tack till alla medverkande!

ArtDatabanken vill härmed uttrycka sitt tack till samtliga deltagare i webbkonferensen för de synpunkter som inkommit och stödet inför förberedelserna i samband med EU ordförandeskapet!

1. Politiskt mål för biologisk mångfald

Öppningsmeddelande inför webbkonferensen:

En global kraftsamling för arter och ekosystem

2001 beslutade EU:s statsministrar om målet att hejda förlusten av biologisk mångfald till år 2010. Ett år senare togs ett liknande beslut vid världstoppmötet i Johannesburg, tio år efter toppmötet om miljö och utveckling i Rio de Janeiro, att reducera förlusten av biologisk mångfald till år 2010.

Nu är det ett år kvar till 2010 och allt tyder på att målen inte kommer att nås, inte i Europa och än mindre globalt. Sedan målen beslutades har miljösituationen skärpts med ett allt tydligare hot från klimatförändringar. Varningarna för kraftiga förändringar av ekosystemen kommer allt tätare. Det blir allt tydligare att människan är helt beroende av ekosystemen för sin överlevnad. Inte minst eftersom en hög variation av arter och ekosystem är den enda kortsiktiga försäkring mot klimatförändringar som vi kan skaffa oss!

Jordbruket, som är ett av de största hoten mot havet genom övergödning, behöver förändras i grunden om det ska kunna föda 9-10 miljarder människor om 30 år. Avskogningen fortsätter i många delar av världen och minskar dess förmåga att ta upp koldioxid och buffra för kraftfulla stormar. Skogens artmångfald är hotad även i vår del av världen. I havet far fiskfartygen fram och utarmar de flesta stora fiskbestånd. Enligt den globala vetenskapliga utvärderingen av ekosystemens tillstånd, Millennium Ecosystem Assessment utarmas 15 av 20 ekosystem i världen, trots politiska beslut att arbeta för en ekologiskt hållbar utveckling.

Det finns nu ingen tid att förlora. De sociala och ekonomiska systemen måste infogas i de gränser som naturen sätter upp. Svåra val måste göras.

Men mycket bra har hänt under de senaste 15-20 åren. Insikten hos oss alla är god. Med en kraftfull satsning på förändring av samhällssystemen och teknikutveckling är det fullt möjligt att klara utmaningen. Låt oss inte glömma det kinesiska tecknet för kris betyder både "hot" och "möjlighet" och ordet problem betyder "före lösning"!

I september möts EU:s miljöministrar i Strömstad för att diskutera vad man ska göra nu när 2010-målet inte kommer att nås. Nya, kraftfulla åtgärder behövs. Ett nytt mål behöver sättas upp.

Ta chansen och kom med förslag och idéer! Utmana EU:s ministrar med kraftfulla åtgärder och visionära mål! Det behövs en global kraftsamling för arter och ekosystem!

Johan Bodegård, Chef ArtDatabanken SLU

Det politiska målet att till 2010 hejda förlusten av biologisk mångfald lanserades i början av 2000-talet:

- I vårt land uttalas denna ambition som ett delmål under det sextonde nationella miljö kvalitetsmålet: 'Ett rikt växt- och djurliv'.⁸
- Vid EU ministrarnas toppmöte under det föregående svenska ordförandeskapet i Göteborg i juni 2001⁹ beslutades *'as a headline objective for a more responsible natural resources management "...to protect and restore habitats and natural systems and halt the loss of biodiversity by 2010...'*¹⁰ Detta mål följdriktigt en bärande del av EU:s sjätte miljöhandlingsprogram 2002-2012: *The EU is committed to halting biodiversity loss in Europe and significantly reducing the rate of loss worldwide.*¹¹ Åtagandet följs upp i en kommunikation 2006 från Kommissionen till Rådet och Parlamentet: *'Halting Biodiversity Loss by 2010 – and Beyond: Sustaining ecosystem services for human well-being'* som ligger till grund för EUs aktuella Aktionsprogram för biologisk mångfald.¹²
- Ministerprocessen *'Environment for Europe'*, vilken vid det aktuella tillfället samlade 51 av FN:s medlemsländer inom en vidare (pan-) europeisk region, uttalade vid det femte mötet i Kiev 2003 den fortsatta ambitionen *'to halt the loss of biological diversity at all levels by the year 2010'*¹³

Globalt uppmärksammas 2010-målet för biologisk mångfald, med vissa nyansskillnader, bl a inom:

- FN:s Konvention om biologisk mångfald: 'the 2010 Biodiversity Target' figurerar i många delar av den komplexa processen kring konventionen. Formellt viktigt är t ex beslutet vid den sjätte partskonferensen 2002 rörande en strategisk plan för konventionen, inklusive målet *'to achieve by 2010 a significant reduction of the current rate of biodiversity loss at the global, regional and national level as a contribution to poverty alleviation and to the benefit of all life on Earth'* (COP Decision VI/26)¹⁴.
- FN:s Millenium Development Goals, vilka är en uppföljning av Generalförsamlingens Millenium Declaration 2000¹⁵. Inom ramen för det sjunde målet: *'ENSURE ENVIRONMENTAL SUSTAINABILITY'* återfinns numera ett särskilt mål om biologisk mångfald: *'Target 2. Reduce biodiversity loss, achieving, by 2010, a significant reduction in the rate of loss.'*¹⁶

Allteftersom år 2010 närmar sig – och medvetenheten att man inte lyckas fullt ut att uppfylla biodiversitetsmålet ökar¹⁷ – har frågan om en mer långsiktig målformulering aktualiserats. Inom EU

⁸ <http://miljomal.se/16-Ett-rikt-vaxt--och-djurliv/>

⁹ <http://www.regeringen.se/sb/d/11450/a/126405>

¹⁰ <http://www.cbd.int/2010-target/commitments.shtml>

¹¹ http://ec.europa.eu/environment/nature_biodiversity/index_en.htm

¹² http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/index_en.htm

¹³ http://www.pebls.org/files/meetings/kyiv_biodiv_resolution_e.pdf

¹⁴ <http://www.cbd.int/decisions/cop/?m=cop-06>

¹⁵ <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.pdf>

¹⁶ <http://www.un.org/millenniumgoals/environ.shtml>

¹⁷ Det skulle föra för långt att i denna rapport gå in på uppföljningen av 2010 målet. Såvitt vi vet råder samstämmighet att målet ej kan uppnås till alla delar. För EU:s och den pan-Europeiska miljöministerprocessens

börjar miljöhandlingsprogrammet 2002-2012 kännas alltmer inaktuellt (när det gäller mål för biologisk mångfald) men detta kompenseras i viss mån av den nämnda kommunikationen 2006 och framför allt av EU:s Aktionsprogram för biologisk mångfald. Det ligger i sakens natur att bibehålla 2010 mål ogravverat, med förlängd tidshorisont med hänsyn till att man var för optimistisk, inte ter sig särskilt attraktivt. I dagsläget saknar vi därför en bra och slagkraftig övergripande målformulering för det framtida arbetet med den biologiska mångfalden! Som framgår av det citerade öppningsmeddelandet till ArtDatabankens webbkonferens ovan är det därför Sveriges ambition att under det kommande EU ordförandeskapet föreslå ett nytt mål för biologisk mångfald för en eller möjligen flera kommande tioårsperioder.

Ett nytt mål för biologisk mångfald bör ta intryck av senare års diskussioner om betydelsen av biologisk mångfald för ekosystemtjänster, fattigdomsbekämpning, klimatanpassning mm . Detta avspeglas bl.a. i det strategidokument som presenterades av ordförandelandet Tyskland i anslutning till den senaste partskonferensen för FN:s konvention om biologisk mångfald, se textruta.

From the 9-10 March 2009 some 50 distinguished participants, at the invitation of the Presidency of the Convention on Biological Diversity (CBD), gathered in Bonn to provide suggestions on the future biodiversity targets. Extract of main messages:

Future of global targets for biodiversity

- **Biodiversity and Ecosystems:** *All life on Earth, including human society, depends upon a variety of services provided by nature, the values of which need wider recognition. Maintaining these services is vital, especially in a world facing massive environmental and economical pressures.*
- **Biodiversity, Ecosystem Services and Poverty Eradication:** *Nature is the Treasury of all human beings, especially the Poor. There is no chance for success in poverty eradication ... without well functioning ecosystems at all levels.*
- **Biodiversity and Climate Change:** *Healthy ecosystems store carbon but if degraded or destroyed release this as carbon dioxide, one of the principal causes of climate change... At the same time, climate change is an increasing threat to the maintenance of biodiversity, directly through its potential to accelerate species extinction and indirectly through potentially negative impacts of mitigation measures.*
- **Drivers of Biodiversity loss:** *Land-use change, eutrophication, the unsustainable use of biological resources, overexploitation of marine ecosystems and invasive alien species continue to be the main drivers of biodiversity loss, but are increasingly exacerbated by climate change.*
- **Guidance for a living planet:** *Any post 2010 target should provide a sense of urgency and be ambitious, simple but meaningful, politically relevant, scientifically credible, inclusive, inspiring, user-friendly and implementable. The new target should consider the key drivers of biodiversity loss and comprise the three objectives of the CBD (conservation, sustainable use, access and benefit sharing).*

Hela dokumentet finns på <http://www.artdata.slu.se/forum/>

---

del har t ex nyligen en redovisning baserad på politiskt fastställda indikatorer publicerats av den Europeiska miljöbyrå, se http://www.eea.europa.eu/publications/eea_report_2006_5

2. Artdatabankens webbkonferens: Program, målgrupp och annonsering

Som nämns i öppningsmeddelandet i föregående avsnitt inbjöd ArtDatabanken till denna webbkonferens i syfte att ge alla intresserade en möjlighet att ge synpunkter inför ett svenskt förslag om ett nytt mål för den biologiska mångfalden som planeras presenteras för EU:s miljöministrar i september. En webbkonferens erbjuder bl. a. följande fördelar:

- Ett stort antal intresserade kan följa och bidra i diskussionerna på ett enkelt, tillgängligt och kostnadseffektivt sätt.
- Utsträckningen över en viss tidsperiod ger möjlighet att fundera över inlägg och utforma synpunkter.
- Tekniken ger en möjlighet att "styra" diskussionerna via moderator samtidigt som deltagare kan öppna nya delfrågor för debatt utan att överskådligheten förloras.
- Diskussionen dokumenteras fortlöpande.

Det bedömdes som lämpligt att hålla konferensen på svenska – med undantaget att förslag på engelska till själva målformuleringen efterfrågades– samt låta den fortgå en tvåveckorsperiod. Programmet för konferensen utformades i syfte att ett nytt politiskt mål för den biologiska mångfalden så långt möjligt skulle kunna motiveras mot bakgrund av de största svårigheterna när det gällde att (inte) uppfylla det nuvarande 2010-målet och de framtida åtgärder som bedöms som viktigast. Utöver ett särskilt forum inriktat på målformuleringen infördes fem fora för att avhandla hur det lyckats i olika miljöer att hejda förlusten av biologisk mångfald globalt och i Europa. Från och med andra veckan öppnades ett ytterligare forum med tanken att i denna generellt diskutera åtgärder och styrmedel. För varje forum utsågs en moderator, samtliga med anknytning till ArtDatabanken. Programmet gavs följande struktur:

Forum	Moderator
Textförslag till mål för biologisk mångfald 2020	Johan Bodegård
Hur har vi lyckats i jordbrukslandskapet?	Tor-Björn Larsson
Hur har vi lyckats i skogen?	Artur Larsson
Hur har vi lyckats i fjäll och bergsområden?	Wenche Eide
Hur har vi lyckats i hav och kustområden?	Anna Karlsson och Malin Strand
Hur har vi lyckats i sjöar och vattendrag?	Lena Tranvik
Hur har vi lyckats i tätorterna?	• ¹⁸
Hur hejda förlust av biologisk mångfald till 2020	Johan Bodegård m fl ¹⁹

Moderatorns uppgift var bl. a. att vid konferensstarten och därefter vid lämpliga tillfällen i respektive session väcka frågor för diskussion, följa inläggen och vid behov kontakta experter för bidrag och kommentarer.

¹⁸ Detta forum uppstod spontant under konferensen

¹⁹ Beträffande detta forum se även kapitel 5.

För planeringen av konferensen inrättades en projektgrupp som leddes av Johan Bodegård. Samordnare var Tor-Björn Larsson. I gruppen ingick samtliga moderatorer ovan och därutöver deltog Johan Samuelsson (information och annonsering) och Mattias Wallén (webb- och teknikansvarig).

Konferensen planerades fortgå i två veckor 4-15 maj²⁰. Tiden anpassades så att inbjudan till konferensen kunde ske vid ArtDatabankens Flora och faunavårdskonferens 29 april 2009. Annonsering av konferensen på webben skedde t ex via SLU:s och ArtDatabankens hemsidor. Ett antal andra organisationer kontaktades för hjälp att sprida information om konferensen. Relativt omfattande e-post utskick med information om konferensen skedde via ArtDatabankens kontaktlistor samt t ex Oikos-listan (forskare). Sist, men inte minst, spred moderatorerna information om konferensen i sina kontaktnät.

Lite om hur webbkonferensen fungerade:

Det finns idag väldigt många färdiga och kostnadsfria lösningar för diskussionsforum att fritt att använda på sin hemsida (s.k. 'open source'). Ett problem är att dessa oftast är ganska röriga, krångliga att installera samt administrera och är i första hand framtagna för mer permanenta diskussionsforum.

Vi valde därför att använda oss av en egen SLU-baserad lösning. Detta för att få det så enkelt och användarvänligt som möjligt. Endast den nödvändigaste funktionaliteten utnyttjades. Vi valde att även ta med ett enklare administrationssystem för forumet. Diskussionsforumet/webbkonferensen var skrivet i programspråket Cold fusion och använde sig av en Accessdatabas för alla data.

Likt andra webbforum var det vi använde oss av uppbyggt av en startsida där samtliga huvudkategorier – benämns forum i denna rapport - listas tillsammans med information om vem som skrivit det senaste inlägget, när det skrevs och totalt antal inlägg i respektive kategori, se <http://www.artdata.slu.se/forum/>

Vi hade i vår webbkonferens sju stycken huvudkategorier (fora). Dessa huvudkategorier kunde endast skapas av administratören. När man klickade på ett forum visades samtliga startade trådar/ämnen i detta forum sorterade med den senast skapade tråden för den valda kategorin. Även på denna nivå ser man antalet gjorda svar på respektive inlägg. I detta skede väljer man antingen att skapa en ny egen tråd om man har ett ämne man vill diskutera. Ville man däremot läsa andras synpunkter fick man klicka på en av de befintliga trådarna för att läsa och kunde själv skriva en kommentar (svar). Senaste svaret hamnade överst och vid varje svar presenteras datum, användarnamn, e-post (valfritt) samt IP-nummer.

Om man nu valde att starta en ny tråd/nytt ämne, trycker man på 'nytt ämne' i menyn och ombeds fylla i passande rubrik och sedan klistra in eller skriva sitt inlägg. I samband med att man sedan trycker på ok-knappen så sparas även besökarens IP-nummer samt datum och tid för inlägget. IP-numret sparas för att lättare kunna hantera och upptäcka användare som missbrukar forumets regler. Till detta fanns en administratör. Administratörens uppgift var att sätta upp nya huvudkategorier, rätta till felaktigheter, hålla koll på regelbrott och om nödvändigt stänga av användare (vilket aldrig var nödvändigt under denna e-konferens). Som administratör hade man även möjlighet att redigera inlägg (endast vissa stavfel rättades).

²⁰ Eftersom det visade sig att diskussionen var livlig under helger stängdes konferensen först måndagen 18 maj.

I regel bör man alltid ha läst igenom de regler och rekommendationer som gäller innan man startar ett nytt inlägg eller svarar på en tråd. Rekommendationerna innehöll bl. a. uppmaning att fatta sig kort , undvika personangrepp osv. I anslutning till webbkonferensens meny fanns dessa regler länkade.

Forumet var öppet för vem som helst och kunde läsas utan att behöva logga in. För att kunna vara delaktig och skriva inlägg var man tvungen att skapa ett användarkonto.

Efter att man godkänt forumets regler fick man fylla i ett formulär med önskat användarnamn, riktigt namn, e-postadress samt lösenord. I detta skede gavs även möjlighet att välja om man ville att e-postadressen skulle synas när skapar eller svarar på trådar. När detta var klart fick man ett e-postmeddelande med en länk för att verifiera och aktivera sitt konto.

De som så önskade kunde också få inläggen fortlöpande via e-post.

Mattias Wallén, Webbansvarig ArtDatabanken

3. Förslag till en ny formulering av mål för biologisk mångfald och vad karaktäriserar ett bra mål?

Följande förslag till övergripande formulering av ett nytt politiskt mål för den biologiska mångfalden sammanfattar diskussionerna i webbkonferensen:

Safeguarding healthy ecosystems: To ensure that (by 2030) economic and social development is carried out within the boundaries of healthy ecosystems, delivering long term benefits to humankind.

I inledningsanförandet till konferensens forum ”Textförslag till mål för biologisk mångfald 2020” rekapitulerades de två huvudvarianterna i formuleringen av 2010-målet (jfr. kapitel 1) inom EU: *‘The European Council agrees to halting biodiversity decline with the aim to reach this objective by 2010’* och det något svagare mål som antogs vid FN:s toppmöte i Johannesburg: *‘Parties commit themselves [...] to achieve by 2010 a significant reduction of the current rate of biodiversity loss at the global, regional and national level as a contribution to poverty alleviation and to the benefit of all life on earth.’*

Trots en allt större insikt att 2010-målet inte kommer att uppnås (fullt ut) framhöll moderatorn att det inte är politiskt attraktivt att bibehålla detta rakt av med framflyttad tidsgräns. Sedan målet för biologisk mångfald formulerades för snart 10 år sedan har klimathotet blivit tydligare och behov av åtgärder alltmer akuta. Vidare tolkas 2010-målet ofta som att kärnpunkten är att hejda artförlusterna. Under den gångna perioden har antalet människor på jorden ökat till drygt 6,8 miljarder. Detta ställer högre krav på ekosystemen och de tjänster (*services*) ekosystemen levererar²¹. Därför antyddes att ett nytt mål bör vara mer fokuserat på fungerande ekosystem. Detta utesluter dock inte att arterna - ekosystemens byggstenar - beaktas.

I den diskussion som följde framfördes en mängd synpunkter och även förslag till mer eller mindre utvecklade målformuleringar. Det framfördes också, naturligtvis, synpunkter relevanta för formuleringen av mål för den biologiska mångfalden på olika nivåer i de diskussioner som fördes i övriga fora²². I detta avsnitt skall vi koncentrera oss på förslagen i forumet ’Textförslag till mål för biologisk mångfald 2020’ beträffande själva målformuleringen samt också redovisa en del av de synpunkter som framfördes i detta och andra av konferensens fora på vad som bör karaktärisera ett bra mål.

Följande förslag till formuleringen av ett nytt politiskt mål för den biologiska mångfalden framfördes:

Textförslag	Motivering och kommentarer
<i>Kursiv: Färdiga textförslag</i> Ej kursiv: Möjligt att inkludera/beakta	

²¹ Detta är en av huvudslutsatserna i den viktiga rapporteringen 2005 ‘Ecosystems and Human Well-Being’ från den globala processen Millennium Ecosystem Assessment, se vidare <http://www.millenniumassessment.org>

²² Den som vill i detalj följa den stundtals rätt vildvuxna diskussionen – helt i linje med konceptet för den här typen av webbkonferenser – hänvisas till presentationen av alla inlägg i Bilaga.

<ul style="list-style-type: none"> • <i>Mark och vatten skall skördas på biomassa så att resursens avkastningsförmåga och biodiversitet inte långsiktigt degraderas och helst uppgraderas.</i> • ...the conservation of biological diversity, the sustainable use of its components and the fair and equitable sharing of the benefits arising out of the utilization of genetic resources... • ...halting biodiversity loss... • <i>To ensure that by 2030 economic and social development is carried out within the boundaries of healthy ecosystems, delivering long term benefits to humankind.</i> • <i>Halting biodiversity loss and safeguarding healthy ecosystems</i> • <i>The global human community should at all levels (global, regional, national and local) integrate its work to conserve and manage biological diversity (species and ecosystems) as an inseparable part of all its activities and processes. This in turn will lead to a halt in biodiversity loss and ecosystem deterioration, a necessary prerequisite for a thriving human society, for alleviation of poverty and reduction of the unequal sharing of resources.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Förslagsställaren²³ framförde att detta mål måste kompletteras med precisa mål. Dessa senare måste vara realistiska för trovärdigheten. Ett sätt att nå delmålen vore att certifiera varje brukningsenhet! • Flera svar kommenterar den starka tyngdpunkten på produktion. Bl. a. framfördes att detta inte borde gälla de skyddsvärda resterna av välfungerande ekosystem. • Målsättningen med konventionen för biologisk mångfald, som den formuleras i den första artikeln, bör sätta ramarna och i görligaste mån reflekteras i målformuleringen. • Det befintliga 2010-målet har förtjänster och kännedomen om detta mål är vida spridd. Detta bör tillvaratas i ett nytt mål. • Förslagsställaren²⁴ utvecklade i linje med öppningsanförandet att ett nytt mål bör avspegla en anpassning av de sociala och ekonomiska systemen till de gränser som ekosystemen sätter. Målet bör kompletteras med ett antal konkreta åtgärder. • Förslagsställaren²⁵ efterlyste en kort måltext med möjlighet till vid tolkning. • Förslagsställaren²⁶ antyder att textförslaget är i behov av uppstramning. • Generell kommentar²⁷ OM DE FÖRESLAGNA FORMULERINGSARNA: CBD:s tre ben bevarande, hållbart nyttjande och rättvis fördelning. Skall alla dessa med i "portalmeningen" eller i de preciserande meningarna? Både Johans och Runes förslag sätter människans nyttjande i fokus för biodiversitetsmålet. Visst är det så att detta är det primära "syftet" med att bevara biologisk mångfald för många människor. icke desto mindre tycker jag att man tar ett
--	--

²³ Rune Andersson, SLU – jfr Bilaga 1

²⁴ Johan Bodegård, ArtDatabanken

²⁵ Tor-Björn Larsson, SLU

²⁶ Rikard Sundin

²⁷ Per Nilsson

<ul style="list-style-type: none"> • 10 000 nya arter inom EU-området ska beskrivas före 2020 och deras miljöer ska skyddas! 	<p>stort steg om man gör nyttjandet till huvudsakligt mål, om än med kvalificeringen att det skall ske inom "healthy ecosystems". Är inte detta att göra om biodiversitetsmålet till ett renodlat utvecklings/nyttjandemål?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förslagsställaren²⁸ hävdar behovet att bättre beakta mindre välkända arter och vill slå ett slag för ökade insatser för taxonomin!
---	---

Ett sammanfattande förslag till formuleringen av ett nytt politiskt mål för den biologiska mångfalden, baserat på ovanstående skulle kunna vara:

Safeguarding healthy ecosystems: To ensure that economic and social development is carried out within the boundaries of healthy ecosystems, delivering long term benefits to humankind.

Kommentarer:

- Om man så vill skulle målet kunna innefatta en kortversion 'Safeguarding healthy ecosystems'.
- Om en önskan finns att inte utan vidare överge det i och för sig mycket slagkraftiga och välkända 2010-målet kan detta utan att tydligheten förloras beaktas genom en målformulering 'Safeguarding healthy ecosystems and halting biodiversity loss'.
- Målet är visionärt – lämpligheten att precisera tidpunkt kan ifrågasättas – men om man väljer att precisera en tidpunkt är 'by 2030' realistiskt men även 'by 2020' är tänkbart.
- Målet bör kompletteras med tidsbestämda åtgärds- eller delmål.
- Huruvida ett mål för biologisk mångfald explicit bör innefatta detta ord kan diskuteras. Inom EU används begreppet "biodiversity" – minst lika frekvent förekommande som det längre 'biological diversity' - som regel i en ganska snäv betydelse; i det konkreta arbetet närmast för naturvårdsinsatser legat grundade på Habitat och Fågeldirektiven. Mer generellt, och utan stark legal bas (Konventionen om biologisk mångfald), förekommer begreppet för hänsyn vid nyttjandet av naturresurser²⁹.
- Texten måste, om den accepteras, naturligtvis anpassas med hänsyn till utformningen av en eventuell officiell deklARATION.

Med direkt bäring på formuleringen av ett nytt politiskt mål för den biologiska mångfalden framfördes följande synpunkter:

Vad karakteriserar ett bra mål för den biologiska mångfalden?	Kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> • Man kan naturligtvis tänka sig att bara flytta fram årtalet och behålla samma mål som nu, men jag bedömer att det inte är särskilt attraktivt. Politiker gillar det som är nytt. Dessutom behövs nya mer kraftfulla åtgärder, annars blir ett nytt mål inte trovärdigt. Det bör också finnas något som tilltalar en bredare allmänhet. Engagemang 	<p>Moderatorns³⁰ öppningsmeddelande</p>

²⁸ Göran Thor, SLU

²⁹ Jfr text kommissionens miljödirektorats hemsida
http://ec.europa.eu/environment/nature_biodiversity/index_en.htm

³⁰ Johan Bodegård

<p>hos väljarna är en förutsättning för att ett långsiktigt mål ska stå sig över de kommande valen!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mål som sätts upp bör generellt sett vara såväl möjliga som realistiska att nå. Det gäller i högsta grad även för miljömål. Mål som inte uppnås och som följs av nya mål som inte heller uppnås är kontraproduktivt när det gäller engagemang och uppoeringsvilja där så krävs. • Målet kan kompletteras med uttolkningspreciseringar vad det i sak innebär. <ul style="list-style-type: none"> • Det (är) förbluffande svårt att hitta något som är lika slående och politiskt gångbart som att 'Stoppa förlusten av biologisk mångfald 2010' ('halting biodiversity decline'). 2010-målet har betytt väldigt mycket för att sprida budskapet om biologisk mångfald. Det spelar i detta perspektiv inte så stor roll att en närmare granskning av målet ger stort utrymme för tolkningar. • Själva "portalformuleringen" av ett nytt mål måste kunna tilltala en stor grupp av människor - det är t ex inte bra om man omedelbart ställer sig frågan "vad menar dom med det". • Sedan tror jag att man behöver komplettera (ett övergripande mål) med ett antal konkreta åtgärder för att det ska bli trovärdigt, t ex nya jordbruksmetoder som klarar både "healthy ecosystems" och produktionskraven. • Det kanske allra viktigaste på en övergripande nivå är att frågorna och besluten förs upp på högsta politiska nivå och inte ses som ett sektorsintresse för miljöministrar och miljömyndigheter. Det så ofta omtalade och efterlysta helhetsgreppet, ett holistiskt angreppssätt, är nödvändigt och kan endast åstadkommas om frågorna blir ett övergripande samhällsintresse. 	<p>Synpunkt från Rune Andersson</p> <p>-” -</p> <p>Kommentar³¹: Jag gillar Runes syn att en målformulering skall innefatta en 'portalmening och kompletteras med mer precisa delmål. Kanske är det ärligare att sätta årtal endast på de senare.</p> <p>Synpunkt från Tor-Björn Larsson</p> <p>-”-</p> <p>Uppföljningsinlägg från moderatören</p> <p>Synpunkt från Klas Hjelm</p>
---	--

³¹ Tor-Björn Larsson

³² Detta och nästföljande inlägg återges i sin helhet i kapitel 4, Hav och kust.

<ul style="list-style-type: none"> • OM MÅLFORMULERINGAR I ALLMÄNHET: Den svenska termen "Mål" kan betyda många saker. I engelskan skiljer man ofta på "Visions", "Goals" och "Objectives" eller "Targets". Vad är det vi vill formulera? I mitt tycke är de tidigare "Målen" som EU respektive Johannesburgsmötet formulerat snarast att likna vid en blandning av visioner och mål: något som ganska opreciserat visar vad man vill uppnå (en utstakad riktning av nästan utopisk karaktär), samtidigt som man sätter ett konkret datum för när detta skall uppnås. En svår kombination, som kan bidra till att förklara de olika meningarna om målen. Frågan är då vad vi vill formulera nu. Jag tycker det verkar som om de förslag som ni gett här är en inledande visionär "portalmening", till vilken man kopplar med precisa mål. Jag tror detta är helt nödvändigt för att operationalisera målen. Samtidigt är det förstås så att ju mer precisa vi är, desto svårare att få global konsensus. De precisa formuleringarna kanske måste bli olika för olika politiska nivåer nationellt - EU - Globalt? 	<p>Generell, och tänkvärd, synpunkt från Per Nilsson</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Arbetet med bevarande av biologisk mångfald dras med ett stort problem – utopiska mål. FN har haft målet att minska förlusten av biologisk mångfald medan EU haft ännu tuffare mål, nämligen att stoppa förlusten fram till 2010. Inget av dessa mål kommer att uppnås. Vad värre är, så har förstås alla hela tiden (inte minst forskare och biologer) insett att målen var helt utopiska och ingen politiker kan ställas till svars för att inta ha uppfyllt dessa. En bättre strategi fram till 2020 är att ha realistiska mål. Ett problem med realistiska mål är att det kräver både kloka beslut och mer ansträngning inte bara i att uppfylla dem utan också att formulera dem. Det är enkelt att säga att "vi ska spara allt", det är betydligt mer komplicerat att behöva prioritera. 	<p>Synpunkt Kerstin Johannesson³²</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Jag tror kanske inte att problemet är utopiska mål, problemet är nog snarare att vi inte lyckats få ut budskapet om hur viktig den biologiska mångfalden är för människan och därför inte lyckats integrera och konkretisera arbetet för biologisk mångfald så att det ingår som en naturlig del i såväl samhällsplanering som företagsamhet, konsumtion och andra viktiga samhällsaktiviteter. 	<p>Synpunkt Rikard Sundin</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Ett miljömål blir drivande när det får genomslag hos myndigheter och berörda företag och privatpersoner. När myndigheterna själva förstår vad det handlar om vilket inte alltid är fallet!!! 	<p>Synpunkt Kalle Ingvarsson</p>

4. Vilken typ av åtgärder behövs och vad har varit de största problemen för den biologiska mångfalden?

Huvuddelen av konferensen kom att föras i de fora som inriktade sig på olika miljöer (skogen, jordbrukslandskapet osv, jfr kapitel 2). Flera faktorer kan antas ha bidragit till detta; mycket av miljövårdsarbetet och följaktligen expertisen följer detta mönster³³, varje forum hade särskilt avdelade moderatorer vilka utnyttjade sina kontaktnät för att få inlägg m fl. Som diskussionerna kom att utveckla sig bedömdes det därför lämpligast att i miljöinriktade avsnitt nedan integrera analysen av de synpunkter som framkom i forumet "Hur hejda förlust av biologisk mångfald till 2020".

I detta kapitel skall vi – där så är möjligt - analysera inläggen i webbkonferensen utifrån tre aspekter:

- Förslag till del/sectorsmål
- Vad är de största problemen?
- Vilka åtgärder behövs?³⁴

Resultatet presenteras således nedan för respektive miljö. Vidare ges några synpunkter på vad som behöver göras åt problemet med främmande invasiva arter³⁵. I linje med huvudmålsättningen för konferensen måste det betonas att nedanstående baseras på en begränsad diskussion och därför måste uppfattas som exempel. För överskådlighetens skull sammanfattas några punkter i diskussionen innan den refereras³⁶.

Skogen

Den mest aktiva och allsidiga diskussionen i konferensen skedde i forumet 'Hur har vi lyckats i skogen?' Av detta skäl börjar vi analysen med skogen:

Sammanfattning
Förslag till del/sectorsmål <ul style="list-style-type: none">
• Sectorsmålet för skogen bör innefatta % - satser om hur stor andel av skogsmarken som skall skyddas, skall brukas med förstärkta naturvårdshänsyn och som kan brukas med normala hänsyn.
Vad är de största problemen? <ul style="list-style-type: none">
• Det saknats ett tillräckligt opinionstryck för att rädda mer av våra skogar, i mångt och mycket beroende på kunskapsbrist som råder hos många vilka i grunden har en positiv natursyn.
• Svårigheter att omsätta nationella mål i lokal handling, t ex skydd av Natura 2000 områden, nyckelbiotoper och tätortsnära naturreservat när det gäller kommunala expansionsplaner.
Vilka åtgärder behövs?

³³ Dock finns exempel på aktiva deltagare som gör inlägg i flera sessioner, jfr Bilaga.

³⁴ I konferensprogrammet tänkt som ett självständigt forum. Som diskussionerna kom att utveckla sig bedömdes det som lämpligt att analysera detta forum integrerat med övriga.

³⁵ En begränsad diskussion om främmande arter fördes i forumet 'Hur hejda förlust av biologisk mångfald till 2020'

³⁶ Inläggen har dessutom i några fall kortats ned, för fullständiga texter se Bilaga.

- Naturvård handlar alltid om lokal acceptans och att markägarna måste vara med i arbetet på något sätt. Vi måste bli bättre på myndighetsutövande och kommunikation.
- Restaurering för att återskapa förutsättningarna för biologisk mångfald, t ex öka mängden död ved, bedriva kontinuitetsskogsbruk mm.
- Forskning om metoder att bevara biologisk mångfald inom ramen för aktivt skogsbruk.
- För att utvärdera om vi lyckas med bevarandet av biologisk mångfald behövs mätverktyg - vilket saknas i stor utsträckning.
- Upplysningskampanjer som berättar om tillståndet för skogarna.

Förslag till delmål	Motivering och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> • När Europas miljöministrar samlas i Sverige i september har vi en unik möjlighet att spela in ett genomtänkt förslag till nytt mål kring biologisk mångfald till 2020. Jag vill uppmana alla er att bidra till detta genom många och kloka inlägg på detta diskussionsforum. Samtidigt vill jag be er att fundera lite på vad som gör en målformulering framgångsrik. • Idag står i Skogsstyrelsens portalparagraf att miljömål å produktionsmål är jämställda. Denna jämställdhet visar sig idag vara som sådan att det är 90 % produktion som gäller³⁷ och 5 % naturvård orört samt 5 % naturvård skötsel, detsamma för FSC. Den som känner sig manad att försvara denna jämställdhet får gärna göra det. Jag kan dock inte göra det som ni förstår av siffrorna. Till saken hör dock att Sveaskog går nu i bräschen för att ta sitt ansvar och kör med 80 % produktion, 10 % naturvård orört och 10 % naturvård skötsel. Helt klart bäst i landet när man läser deras siffror. I verkligheten kan man alltid påvisa annat när man är ute i fält å ser efter. Men ändå klart bäst i klassen. Eftersom miljömålet levande skog bygger på Per Angelstams siffror om 9-16% av den svenska skogen i skydd och därtill ett mycket hänsynsfullt skogsbruk på resterande mark så är dagens ynka andelar skyddad skogsmark en skymf mot naturvården. Min idé är att följa riktlinjerna från forskning, jämställdhetsidealet i portalparagrafen samt klimatforskningen. Jag använder även egna erfarenheter från fältinventeringar och den verklighet som visar sig genom Skogsstyrelsens statistik för att försvara min idé. Sverige borde föregå med gott exempel och införa 20-30-50. D v s 20 % naturvård orört, 30 % produktion med kalhyggesfritt skogsbruk och på resterande 50% bedrivs nuvarande kalhyggesbruk. Varför detta då? Jo, 20 % naturvård betyder att vi följer P. Angelstams siffror för i dessa 20 % ingår 	<p>Moderatorns³⁸ öppningsinlägg</p> <p>Utförligt inlägg om sektorsmål för naturvård³⁹</p>

³⁷ Procentsatserna hänför sig till andel av skogsarealen, detta är fallet även i fortsättningen.

³⁸ Artur Larsson

³⁹ Från 'Sebastian' – en av konferensens flitigaste deltagare! Återges *in extenso*.

<p>fjällskogen samt att jag tar hänsyn till att det i dagens skogsbruk finns stora brister i naturvårdshänsynen vilket bevisas av skogsstyrelsens statistik där omkring 25 % av alla hyggen inte når upp till lagkraven vad gäller lämnad hänsyn. Därför blir siffran 20 % orört.</p> <p>Sen är det 30 % kalhyggesfritt som används för att gynna sociala värden, för att minska kanteffekterna på de skyddade områdena genom att bruka skogen närmast dessa med denna metod och till sist för att gynna klimatarbetet då trädbevuxen mark tar upp koldioxid medan kalhyggen spyr ut densamma i omkring 20 år. Denna avverkningsmetod ska dock ha samma hänsynsregler som kalhyggen, nämligen kantzoner mot vattendrag å sjöar samt lämna högstubbar och evighetsträd.</p> <p>Till sist har vi 50 % produktion med dagens kalavverkning/plantageskogsbruk med gällande regler för hänsyn. När man läser samman dessa siffror så visar det sig att jämställdheten faktiskt uppnås på ett mycket viktigt plan - nämligen trädbevuxen mark. På detta sätt kan portalparagrafens jämställdhetsideal faktiskt uppnås. På hälften av skogsmarksarealen i vårt land växer det alltid skog medan den andra halvan kommer ha sina kontinuitetsbrott med jämna mellanrum. Dock bör tilläggas att ur klimatsynpunkt har det visat sig att kalhyggen överhuvudtaget inte borde finnas men jämställdhet är jämställdhet å så länge inte lagen säger annat så kan det vara svårt att uppnå mer.</p> <p>Så kontentan är att 20 % naturvård orört, 30 % produktion med kalhyggesfritt skogsbruk och 50 % med nuvarande kalhygges/plantageskogsbruk ger totalt samma siffror som Sveaskog, 80 % produktion och 20 % naturvård och därmed något som ger biologisk mångfald och den svenska skogens ekosystem en chans att överleva och ett mer klimatvänligt skogsbruk.</p> <ul style="list-style-type: none"> Mitt förslag är att vi måste vara lite mer fokuserade på målet och precisera detta tydligare. Vilken biologisk mångfald ska vi bevara? Granskogens arter är inte densamma som tallskogens även om det finns arter som lever i båda. Gammelskogens arter och störningsgynnade arter har olika behov och ekologi. En stor andel av de hotade arterna är beroende av död ved. 	<p>Synpunkt Karl Ingvarsson</p>
--	---------------------------------

Vad är de största problemen?	Motivering och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> En offentlig utredning som bland annat rör områden av riksintresse, till exempel skogsbiotoper, har just presenterats. Ett problem i sammanhanget är de svårigheter att omsätta nationella mål i lokal handling som ofta kan finnas, vilket bland annat utvärderingen av miljömålet levande skogar påvisat. Lokala särintressen, ibland under etiketten kommunalt självstyre, kan i praktiken kollidera med angelägna skogsintressen på regional och riksnivå. Detta är en viktig fråga att diskutera vidare då det gäller förverkligandet av en (biologiskt) levande skogspolitik. Hur skyddade är t ex 	<p>Synpunkt Folke K Larsson</p>

<p>områden som klassats som Natura 2000, Skogsstyrelsens nyckelbiotoper och tätortsnära naturreservat, då det gäller kommunala expansionsplaner?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det är väl självklart att vi inte kan nå målet för bevarande med dagens skogs- politik - när de jämställda målen i lagen hanteras som de gjort? Om vi ö.h.t. ska kunna ha kvar diversiteten knuten till äldre skog är det bråttom, som Artur påpekar är urskogarna utanför de få frimärkena av skyddad, produktiv skog snart de enda resterna av dessa. • En viktig orsak till misslyckandet är att det saknats ett tillräckligt opinionstryck att rädda mer av våra skogar. Detta tryck behövs för att den politiska viljan ska uppstå. Detta i sin tur tror jag i mångt och mycket beror på den stora kunskapsbrist som råder hos (våldigt många) personer vilka har en positiv natursyn men som saknar detaljerad kunskap. Dessa är en outnyttjad resurs i naturvården. Idag "köper" de ofta budskapet i de glättiga foldrar från skogsnäringen som med jämna mellanrum dyker upp, instoppade i DN eller SVD, och som berättar att vi har mer skog än någonsin i Sverige. • (Håller med Ulf Bielke att det) är en mycket obekvämsnedbalans i vårt informationssamhälle. 	<p>Synpunkt Hasse Berglund</p> <p>Synpunkt Ulf Bielke</p> <p>Instämmande⁴⁰</p>
---	---

Vilka åtgärder behövs?	Motivering och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> • En stor andel av de hotade arterna är beroende av död ved. Vi måste därför öka andelen död ved i våra skogar. Det diskuteras i diverse tidskrifter och seminarier om hur mycket som behövs. Problemet är att i södra Sverige finns det knappast kvar något referensområde för att studera detta. Mitt förslag är att vi i mycket större utsträckning börjar skapa död ved på lämpliga platser både i skyddade områden och utanför. Det finns fortfarande en del skepsis kring detta med att skapa död ved. Men rimligen är det helt nödvändigt att vi hjälper till med att skapa död ved då den naturliga påfyllningen inte går tillräckligt snabbt och inte hamnar inte alltid i rätt region. • ... (vi måste) ... engagera oss i restaurering, att återskapa de substrat, miljöer och processer som är grunden för den biologiska mångfald vi värnar. Men även här är det dåligt med tid! Jag vill se att ur-, naturskogar hanteras mycket försiktigare än idag, och att hänsynen blir så mycket bättre! Att restaurering ingår i ett normalt skogsbruks åtagande för framtiden, i stället för som en del av statsfinansierat skogsskydd som buffert till naturreservat. • I stora delar av södra Sverige måste vi restaurera och återskapa fler typer av livsmiljöer. Vi måste värna om de kärnområden och hotspots som vi har kvar och förstärka dessa, ibland med stora skötselinsatser. Vi har fokuserat på att 	<p>Förslag Karl Ingvarsson</p> <p>Synpunkt Hasse Berglund</p> <p>Synpunkt Karl Ingvarsson</p>

⁴⁰ 'Sebastian'

<p>skydda och bevara vilket har varit bra men det är dags att ta nästa steg dvs. att stärka, återskapa och utveckla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ...vi (vill) se ett större fokus på vad man kan göra i den brukade skogen. Vi har sett att många rödlistade/sällsynta arter hinner komma tillbaka inom en trädgeneration. Många av de skogar som avsatts som reservat idag är brukade skogar, nu avverkningsmogna. Varför då inte fortsätta brukandet? <p>Visst, vi behöver mera kunskap. Men jag tror inte sista ordet är sagt om HUR vi skall bevara biologisk mångfald i skogen!</p> <ul style="list-style-type: none"> • ... Urskogar kommer inte tillbaka med skötsel och brukande. ... • (Tyvärr) ett starkt motstånd mot att få bedriva kontinuitetsskogsbruk. Det senare har ju även visat sig vara det klimatsmartaste sättet att använda skogsmarken. Det slås bara av att låta skogen stå orörd. • (Vi behöver) upplysningskampanjer som berättar om tillståndet (beträffande den biologiska mångfalden i) skogarna. • ... dags för engagerat folk ... (att) berätta om hur illa det står till i vårt lands skogar eller se till att skriva artiklar om biologin å ekologin i skogen ... • Vi måste skaffa oss en större palett av naturvårdsinstrument, snabbare och effektivare verktyg som är tydliga och enkla för markägarna. Naturvård handlar alltid om att markägarna måste vara med i arbetet på något sett eftersom det är deras mark vi arbetar med. Här måste vi bli mycket bättre på myndighetsutövandet och kommunikationen med den enskilde. • Ett lokalt engagemang och ett lokalt ansvarstagande är grunden för att få till stånd långsiktiga och hållbara lösningar. Det finns många bra exempel på det här hemma och runt om i världen, till exempel då det gäller bevarandet av hotade tropiska skogar i reservatsform och kopplat till den lokala befolkningens egen livsmiljö och långsiktiga försörjningsmöjligheter. ... Hur kan vi skapa ekonomiskt intressanta förutsättningar för skogsbolag, markägare och kommuner att agera konstruktivt och hållbart då det gäller skogen och andra skyddsvärda biotoper? • ...Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket (har) upptäckt att nyckelbiotoper avverkas i allt högre takt. Detta trots alla mål och frivilliga åtaganden. ... lagar (är) alltid är så effektiva, men man förstår de röster som kräver hårdare regelverk. För någonstans har vi hamnat fel. Är det målet som det är fel på? De flesta aktörer säger sig ju ställa upp på det. Men det är ju oftast centrala företrädare som säger sig vara det. Är det förankringen i lokalsamhället som brister? Miljömålet har ju en stor legitimitet bland det naturälskande svenska 	<p>Synpunkt Linda Hedlund</p> <p>Replik⁴¹</p> <p>Synpunkt Mikael Hagström</p> <p>Synpunkt Ulf Bielke</p> <p>Instämmande⁴²</p> <p>Synpunkt Karl Ivarsson</p> <p>Synpunkt Folke K Larsson</p> <p>Instämmande Artur Larsson</p>
--	--

⁴¹ 'Sebastian'

⁴² 'Sebastian'

<p>folket, men de som berörs av miljömålet kanske inte riktigt ställer upp på det.</p> <ul style="list-style-type: none"> • För att utvärdera om vi lyckas med bevarandet av biologisk mångfald behövs mätverktyg - vilket saknas i stor utsträckning. Generellt finns en berättigad insikt att miljömålet i stort och det svenska miljömålet "Levande skogar" inte kommer att nås. Det är osannolikt att med minskade areal naturskog och ett ökande uttag av skogsråvara att målet kan nås. Samtidigt har det kommit Europeiska uppsättning av indikatorer som utvärderar hur vi på Europeisk nivå har uppnått 2010-målet - även vad gäller skogen. Dessa indikatorer målar en mycket positiv bild för Europas skogar. Jag hoppas i samband med Strömstadskonferensen att dessa indikatorer inte utgör ett underlag, åtminstone inte för den skogliga sidan. • Det finns ett intressant förslag till en utvidgad 'Forest Status' indikator ... vilket förhoppningsvis kan förverkligas inom en inte alltför avlägsen framtid. Undertecknad är dock den förste att instämma att det behövs mer data och kunskap om skog, från alla Europeiska länder. • Miljömål i all ära, men sedan behövs mätverktyg, system för beslut och åtgärder. Bege lyfter en viktig fråga kring problem med indikatorer för att mäta måluppfyllelsen. 	<p>Synpunkt Bengt-Gunnar Jonsson</p> <p>Kommentar Tor-Björn Larsson</p> <p>Instämmande Artur Larsson</p>
--	--

Jordbrukslandskapet

Diskussionen i forumet 'Hur har vi lyckats i jordbrukslandskapet?' begränsades till stor del till frågor om det äldre jordbrukslandskapet⁴³:

Sammanfattning
Vad är de största problemen? <ul style="list-style-type: none">
Kraftig konstgödsling skapar problem för många hotade arter
Vilka åtgärder behövs? <ul style="list-style-type: none">
Tillräckliga stödåtgärder för bevarande av ett mest värdefulla äldre jordbrukslandskapet
Undervisning i skolan om sambandet mellan maten vi köper och fungerande ekosystem
Information till jordbrukare om hotade arter

Vad är de största problemen?	Motivering och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> Det moderna, industriella, jordbruket bygger på 'förbättrade' genetiska egenskaper hos grödor och husdjur kopplade till hög produktion. Bevarandet av traditionella sorter och vilda ursprungspopulationer – med större eller annan "gen-pool" - borde därför vara en viktig försäkring mot bakslag. Men hur framgångsrikt är detta? Mekaniseringen av jordbruket har lett till att "odlingshinder" – diken, småvatten, bryn, åkerholmar etc. – tagits bort och fältstorleken ökat. Därigenom har biotoper viktiga för många av de arter som tidigare fanns i jordbrukslandskapet försvunnit.	Öppningsinlägg ⁴⁴
<ul style="list-style-type: none"> Modernt jordbruk kräver mycket gödning, och denna kväverika jord påverkar även en del områden vid sidan av åkrarna. När kvävehalten ökar kommer arter som t ex nässlor att kväva mycket annat som annars skulle kunna gro där, eftersom nässlorna är mycket bättre på att skugga ut andra arter, t ex slättergubbe när kvävehalten är hög. En del av problemet är alltså av kemisk natur. Den moderna metoden att odla genererar en jordkvalitet som inte är ett bra habitat för våra hotade arter.	Inlägg Stefan L. Andersson
<ul style="list-style-type: none"> Ett annat problem som missgynnar de hotade arterna är att kunskapen om dem inte är så särskilt spridd alla gånger bland jordbrukare.	-” -
<ul style="list-style-type: none"> Stödåtgärder och miljöstöd är på tok för små om man t ex räknar ut hur många timmar man är tvungen att lägga ner för att sköta en äng , och lite betesmark på ett år!	Inlägg Frida Turander

⁴³ Notera också inläggen om rovdjurspolitik och fäbodsdrift/skogsbyte under forumet 'Fjäll och berg'.

⁴⁴ Moderator (tf): Tor-Björn Larsson

Vilka åtgärder behövs?	Motivering och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> • Korridorer av magrare mark genom den starkt gödslade jordbruksmarken skulle kunna hjälpa en del hotade arter att behålla sin inre genetiska diversitet. 	Inlägg ⁴⁵
<ul style="list-style-type: none"> • Det som ofta glöms bort är den enorma tidsåtgång det är att sköta ett äldre odlingslandskap det tror jag det är få som förstår. Dom riktiga "pärlorna" måste bevaras på ett bättre sätt än i dag, det räcker inte med (hittillsvarande) miljöstöd. 	Inlägg Frida Turander
<ul style="list-style-type: none"> • Kan bibehållandet av traditionella brukningsmetoder inspireras av den 'italienska modellen' med lokala specialiteter, vilka säljs över hela världen till höga priser? 	Moderator
<ul style="list-style-type: none"> • Ja, att inspireras av den "italienska modellen" vore bra. Men som det ser ut i dag i den svenska lagstiftningen är det oerhört svårt. Om man håller s.k. utrotningshotade djur raser så är det dömt att misslyckas med en lönsamhet. Om man ska behålla deras ursprungliga egenskaper som att kunna utnyttja näringen från naturbetesmarken och ängshöet så går det ej idag. Om man börjar avla på de största djuren och ger mycket kraftfoder för att komma upp i slaktvikter så har man snart skapat en ny ras som skulle svälta ihjäl på naturliga fodermarker. Slakterier mm ligger för långt bort och mjölk behöver komma upp i stora kvantiteter för att tas emot. Att själv starta ett litet slakteri eller ysteri är svårt på grund av miljonbelopps investeringar och tillsynskostnaderna skulle snabbt äta upp den lilla vinsten man skulle kunna få. 	Reaktion Frida Turander
<ul style="list-style-type: none"> • Idag tror jag det är få som vet hur beroende vi är av att det måste finnas ett fungerande ekosystem för att enkelt uttryckt det ska finnas mat på ica. Skolan borde avsätta mer tid till undervisning om vikten av biologisk mångfald och hur naturen fungerar! 	Inlägg Frida Turander

⁴⁵ Moderator (tf): Tor-Björn Larsson

Fjäll och berg

Sammanfattning
<p>Förslag till del/sectorsmål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det behövs en styrning av renbetet med mycket större hänsyn till biologisk mångfald, kulturlämningar och renarnas näringsbehov - med samebyarna själva som drivande.
<p>Vad är de största problemen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klimatförändringarna kommer att få (och har redan fått?) stor genomslagskraft i fjällen, med negativa konsekvenser för den biologiska mångfalden, rennäringen, turismen mm. • Rovdjursfrågan väcker starka känslor och farhågor bl a beträffande fortlevandet av skogsbete och fåboddrift.
<p>Vilka åtgärder behövs?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förvaltningsplaner för fjällområden bör utöver rennäringen beakta vandringsturism, ripjakt, förändringar i infrastruktur mm. • Kunskap om hur det traditionella nyttjande av fjällen och fjällnära områden har påverkat den biologiska mångfalden måste införskaffas i samarbete samer, myndigheter, forskare och ideella föreningar, nationellt som internationellt.

Förslag till delmål	Motivering och kommentarer
Flera av inläggen nedan berör mål för fjällområdet (styrning av renbete, effektiva skyddsåtgärder osv.)	

Vad är de största problemen?	Motivering och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> • Några saker som vi vet är att viktiga nyckelfaktorer i ekosystemet mer eller mindre har kollapsat, t ex smånagarcyklerna - även om de finns är de små och de påverkar flora och särskilt fauna avsevärt. • Vi vet också att klimatförändringarna kommer att få (och har redan fått?) stor genomslagskraft i fjällen. Trädgränsen förändras och olika biotoper förbuskas (pga. en kombination av bristande bete och varmare klimat). • En temperaturökning vill på kort sikt vara positivt för de flesta arter, men på lång sikt kommer bland annat gräs, halvgräs och buskar konkurrera ut de mera småvuxne växterna. Detta vill igen få stora konsekvenser för dem som är beroende av dessa växter, som fjärilar och andra insekter, små och stora däggdjur, fåglar mm. <p>En temperaturökning kommer också att leda till att snölegorna smälter ut mycket tidigare och de fuktiga partierna torkar, vilket vill bli förödande för</p>	<p>Inlägg⁴⁶</p> <p>-"</p> <p>Inlägg Wenche Eide</p>

⁴⁶ 'Marie'

<p>de arter som är beroende av snölegorna. En ökad temperatur kommer dessutom medföra att mindre nederbörden faller ned som snö. Snötäckets utbredning och kvalitet påverkar t ex små däggdjur. Som det ser ut i dag blir förhållanden sämre för de små däggdjuren och då också för de som lever av dessa, som fjällräv.</p> <p>Vindökningen kommer att försvåra nyetablering av växter, särskilt på högra höjder. Det kan också bli svårare för en del djur när vinden ökar på.</p> <p>Totalt blir det kanske inte färre arter i fjällen, eftersom det kommer flera från lägre höjd. Men, många arter är specifika för fjällen och kommer att minska rejält och även i vissa fall försvinna.</p> <ul style="list-style-type: none"> • En klimatförändring kommer också att leda till ekonomiska konsekvenser. Förutsättningarna för rennäringen förändras. Längre vegetationssäsong och mer bete uppväger knappast försvårade vinterbetesförhållanden och förflyttning. Dessutom, vad med turismen? Vem vill väl åka skidor bland videbuskar och träd i stället för att glida över öppna berg? • Av den yta som i dagsläget är skyddat som naturreservat utgör fjällen ungefär 75 % av arealen (landareal) och när det gäller nationalparker blir andelen även högre. Frågan är, hur bra har detta skydd fungerat? För stora delar av fjällområdena har den enda åtgärden varit skydd utan någon form av åtgärd, undantaget förstörande exploatering. Fjällområdena består också av stora kulturområden med ett behov av skötsel. • Ca 10 % av fäbodbrukarna driver sin djurhållning på ett kulturbevarande och avelsmedvetet sätt under närmast idealistiska men knappast ideala betingelser. ... Fäboddrift och skogsbete har hamnat i konflikt med en annan angelägen biologisk mångfaldsfråga, nämligen återkomsten av vargen till svenska kulturbygder. ... Men ingen verkar lyssna till det hot mot fäbodnäring och skogsbetesbiotoperna som detta projekt innebär. Ingen myndighet tar ansvar för bevarandet av fäbodnäring och berörda djur, men enorma forskar- och myndighetsinsatser spenderas för att driva vargetableringen. 	<p>-"-</p> <p>-"-</p> <p>Inlägg Åke Skogevall</p>
---	---

Vilka åtgärder behövs?	Motivering och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> • Frågor som bör uppmärksammas för att uppnå mål om biologisk mångfald i fjällen: <ol style="list-style-type: none"> 1. behov av ökad kunskap för vissa naturtyper speciellt och en generellt bättre kartering av flora och fauna i fjällen 2. behov av kunskap om vilka förändringar som kan komma att ske som en konsekvens av klimatförändringar och hur vi ska anpassa oss till dem 	<p>Moderator⁴⁷</p>

⁴⁷ Wenche Eide

<p>3. fjällens karaktär av betespräglad storslaget landskap med vidsträckta sammanhängande områden måste bibehållas genom rätt skötsel (måste reda ut vad som behövs i de enskilda områdena)</p> <p>4. koppling av fjällens naturtyper med andra naturtypsgrupper som finns i en naturlig mosaik (våtmarker, odlingslandskap, enskilda om ar och vattendrag) eller har en gemensam gräns (skog)</p> <p>Utöver detta behövs det samarbeten nationellt, då särskilt i klimatfrågan. Våra glaciärer smälter bort – och det snabbt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vad gäller behovet av rätt skötsel så handlar det (mycket) om att ha en bärkraftig rennäring. • I regel gynnas de flesta naturtyper och växter/djur av ett medelhårt betestryck i fjällen. Faktisk är en del naturtyper t.o.m. beroende av störning genom bete för att inte växa igen, till exempel rasmarkerna. När det gäller videbuskshedar, som under de senaste åren har expanderat kraftigt och därför lett till en minskning av andra naturtyper, vore det bra med ett rejält betestryck över längre tid för att reducera igenväxningen. Vidare finns det några naturtyper som inte har problem med betestryck i sig, men som inte klarar av för mycket tramp, till exempel de alpina gräsmarkerna. <p>Vidare tycker jag att det för att få en bättre förvaltning av samebyarnas nyttjande av fjällen som betesmiljö bör tas fram förvaltningsplaner på prov inom några intresserade samebyar (vilket jag tror nu är på gång i vissa samebyar). Dessa förvaltningsplaner bör ta ett helhetsgrepp på både natur- och kulturlandskapet med renen som nyttjare av landskapet för att utveckla särskilt viktiga natur- och kulturmiljöer. Till exempel ett differentierat betestryck, med ökad tryck der det behövs för att säkra ett bra vegetationsutvecklande och mindre tryck i mera känsliga miljön.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eftersom renens habitatval idag avspeglar ett betestryck som är relativt "naturligt" eftersom renarna hanteras och styrs väldigt lite av renskötarna under sommarperioden och i stort sett lever som vilda renar. Frågan är hur mycket annan verksamhet som vandringsturism, ripjakt, förändringar i infrastruktur osv. påverkar renens habitatval och därmed betestrycket. I en mer detaljerad förvaltning av fjällområdet m a p biologisk mångfald tror jag att man behöver se över hur stor inverkan sådana faktorer har. • Hur skulle fjällen påverkas av ett uteblivet eller kraftigt försvagat renbete? Jag tar med skogen nedanför fjällen i resonemanget. <p>Ju mer man tänker på det desto säkrare blir man på att ett uteblivet renbete faktiskt vore negativt. Nu finns det även negativa sidor med hur rennäringen bedrivs, men den övergripande slutsatsen är ändå att renen är en del av fjällens och de nordliga skogarnas ekosystem. Men om vi ställer oss samma fråga om det moderna skogsbruket, så blir slutsatsen en</p>	<p>Inlägg⁴⁸</p> <p>Inlägg Wenche Eide</p> <p>Inlägg Anna Skarin</p> <p>Inlägg Artur Larsson</p>
---	--

⁴⁸ 'Marie'

<p>annan, ett uteblivet skogsbruk vore positivt. Det som är bra för skogsbruket är helt enkelt negativt för rennäringsen.</p> <p>Det är kanske dags att ta visionen om ett hållbart brukande på allvar och faktiskt ge rennäringsen företräde framför det moderna skogsbruket. Bedriver man rendrift inom rimliga ramar (och spannet är stort) kan man ha en ekonomisk utkomst, lokal sysselsättning och samtidigt bevara den biologiska mångfalden.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det (är) viktigt att skaffa sig en översikt över hur det traditionella nyttjande av fjälln och fjällnära områden har påverkat den biologiska mångfalden. ... Med så stor påverkan över så lång tid är det svårt, om inte omöjligt, att skilja naturliga processer (t ex invandring och migration av arter) från de som människan har skapat. ... <p>Som de flesta urbefolkningar har samerna suttit inne med en enorm kunskap om miljön de levde i, hur naturen och de som levde i den fungerade ihop. Ett samarbete på kors och tvärs över tidigare gränser är ett måste; samer, myndigheter, forskare, länsstyrelser, kommuner, ideella föreningar, nationellt som internationellt – det är bråttom!</p>	<p>Inlägg Wenche Eide</p>
---	---------------------------

Hav och kust

Sammanfattning
Förslag till del/sectorsmål <ul style="list-style-type: none">
• Realistiska mål inriktade på ekosystemtjänster/funktioner är troligtvis den mest effektiva strategin för den marina miljön.
• Fortsatt satsning på marina naturreservat som en del i en övergripande strategi för hanteringen av den marina miljön.
Vad är de största problemen? <ul style="list-style-type: none">
• Havsförurening orsakad av ökad CO2 halt i atmosfären
• Fortsatt näringstillförsel från landekosystem
Vilka åtgärder behövs? <ul style="list-style-type: none">
• Arbete tillsammans med andra länder för att hitta lösningar på övergödning och överfiske.
• Rapporteringen till EU:s Habitatdirektiv sätter press på kunskap och mätmetoder för marin biodiversitet; detta kräver ett samarbete mellan forskare och myndigheter.
• Satsning på ökad kunskap om den marina miljön, bl. a. marin taxonomi och upprättandet av en databas över marina arter och deras genetiska struktur, kartläggning av botten och minskade restriktioner på djupdata mm.

Förslag till delmål	Inlägg och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> • Arbetet med bevarande av biologisk mångfald dras med ett stort problem – utopiska mål. FN har haft målet att minska förlusten av biologisk mångfald medan EU haft ännu tuffare mål, nämligen att stoppa förlusten fram till 2010. Inget av dessa mål kommer att uppnås. Vad värre är, så har förstås alla hela tiden (inte minst forskare och biologer) insett att målen var helt utopiska och ingen politiker kan ställas till svars för att inta ha uppfyllt dessa. <p>En bättre strategi fram till 2020 är att ha realistiska mål. Ett problem med realistiska mål är att det kräver både kloka beslut och mer ansträngning inte bara i att uppfylla dem utan också att formulera dem. Det är enkelt att säga att "vi ska spara allt", det är betydligt mer komplicerat att behöva prioritera. Men har man väl enats om prioriteringar så kan man ställa politiker och förvaltare till svars om dessa mål inte uppfylls. Så vad ska vi då prioritera? Här är naturligtvis kärnfrågan. Personligen tror jag att vi måste prioritera att ta hand om den delen av biologisk mångfald som svarar för ekosystemfunktionerna. Och då har vi i ett slag prioriterat bort en tredjedel av alla arter vi har, dvs. de mycket ovanliga arterna. Visst kan ett fåtal av dessa vara ytterst spännande att ta med i en prioriteringslista därför att de är spektakulära, vackra eller attraktiva på något sätt, men då bör vi göra detta urval på grund av att vi faktiskt funderat igenom problemet.</p> <p>Kan vi väl enas om att prioritera de arter som är viktiga för</p>	<p>Inlägg Kerstin Johannesson. Detta inlägg refereras också kortfattat i kapitel 3.</p>

<p>ekosystemfunktionerna så behöver vi fundera på vad inom dessa arter ska prioriteras. Vilka bestånd är viktigast att prioritera och hur många bestånd, och vilka av deras egenskaper måste vi säkra (den genetiska variationen)? Och slutligen hur ska vi göra för att säkra denna del av den biologiska mångfalden. Lyckas vi med att bevara ekosystemfunktionerna genom att säkra de arter som producerar dessa så är detta troligtvis den bästa åtgärden vi kan göra för att rädda de 30% ovanliga arterna vi har på jorden.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Många av de ovanliga arterna tar också del i ekosystemfunktionerna, och även om de är ovanliga står de tillsammans för ett viktigt bidrag. Och kanske är några av de arter som "svara för" ekosystemfunktionerna beroende av "tjänster" från "ovanliga arter"? 	<p>Synpunkt Rikard Sundin</p>
<p>Vi kan heller inte vara säkra på att vi idag känner till vilka arter som är vanligast och/eller de viktigaste för ekosystemfunktionerna. Hur ska man rent praktiskt "prioritera att ta hand om den delen av biologisk mångfald som svarar för ekosystemfunktionerna"? Vem ska bedöma vilka arter som ska prioriteras bort?</p>	<p>Synpunkt Per Nilsson</p>
<ul style="list-style-type: none"> Att fokusera på EKOSYSTEMTJÄNSTER är ett sätt att få fler att intressera sig för bevarandet av biologisk mångfald. Kerstin skriver att vi skall bevara de arter som stör för de främsta EKOSYSTEMFUNKTIONERNA. Som jag tolkar det är detta två olika saker, och det får stora konsekvenser. EKOSYSTEMTJÄNSTER fokuserar främst på det som människan får ut av ekosystemen, även om ekosystemfunktioner ibland ingår som en del av ekosystemtjänsterna. Fördelen med detta synsätt är att man kan börja sätta en prislapp (eller åtminstone någon form av värde) på naturföreteelser som annars ses som självklara och offrigsbara. Detta kan ge ett kraftfullt motargument mot traditionella produktionsargument. Ett problem är att en alltför kraftig fokusering på tjänster innebär att de etiska argumenten, och osäkerhetsargumenten, för bevarande av naturen försvinner. Det som inte kan visas ge tjänster är utan värde. Om man kan visa att 2 arter ger lika mycket ekosystemtjänst som 10 arter, finns inga argument för att bevara 10 arter. EKOSYSTEMFUNKTIONER talar Kerstin om. Som jag förstår detta är det tjänster som upprätthåller ekosystemet. Det innebär att andra arter (också sällsynta) är beroende av dem. I det avseendet kan fokuseringen på några arter också skydda andra. Problemet med detta är om man blandar ihop det med ekosystemtjänster. De ekosystemfunktioner vi tenderar att studera är ofta nära knutna till människans behov och prioriteringar (produktion, biomassa, reningsförmåga), och utan en tydlig och systematisk strategi kan man hamna i samma problematik som jag tycker ekosystemtjänstbegreppet kan innebära. 	
<ul style="list-style-type: none"> Jag tror kanske inte att problemet är utopiska mål, problemet är nog snarare att vi inte lyckats få ut budskapet om hur viktig den biologiska mångfalden är för människan och därför inte lyckats integrera och konkretisera arbetet för biologisk mångfald så att det ingår som en naturlig del i såväl samhällsplanering som företagsamhet, konsumtion och andra viktiga samhällsaktiviteter. 	<p>Synpunkt Rikard Sundin</p>

--	--

Vad är de största problemen?	Inlägg och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> In the last 200 years atmospheric CO² concentration has risen 50 %. It is now higher than at any point in the previous 420,000 years, and emissions are continuing to accelerate such that they now outstrip the business-as-usual IPCC scenarios. The oceans absorb roughly 30 % of this CO², which combines with water to create carbonic acid. This reduces the pH of surface ocean in a process widely known as "ocean acidification" ("OA"). OA is already happening: indeed the pH of the ocean surface waters has fallen from an average 8.16 to 8.05 since pre-industrial times - a seemingly small drop, but equivalent to a 30 % increase in acidity. Best-practice models predict that pH will fall a further 0.2-0.4 units by the year 2100, corresponding to a 3-fold increase in acidity. Data from SMHI show that in Swedish coastal waters pH is falling more rapidly. The reasons for this are as yet unclear, but if the pattern continues the pH of Swedish coastal waters could expose marine organisms to conditions never experienced during their entire evolutionary history. <p>Because OA has been recognized only relatively recently as a potentially major threat to marine organisms and ecosystems, the likely impacts are still relatively poorly understood. What is becoming clear is that marine species will be differentially affected. It is too early to make reasonable assessments of impacts on whole ecosystems, however a large number of studies have shown that OA can have substantial negative impacts on a variety of species. Calcifying species such as corals, molluscs, and echinoderms, will be particularly affected because OA decreases the saturation states of calcite and aragonite (the two major biogenic forms of CaCO₃ in the oceans), making it harder for these organisms to create their calcareous skeletons & shells. Similarly, OA seems to have different impacts on different stages of the life-cycle: sensitive early stages such as fertilization, larval development, and settlement, have been shown to be particularly susceptible. But OA will also affect the metabolism of all marine species. Unfortunately studies of the metabolic and physiological effects of OA are as yet very few.</p> <p>Perhaps the keyword in this whole issue is variability: even closely related species have been shown to respond very differently to the same degree of OA, and it's clear that there will be winners as well as losers. Consequently it's almost impossible at present to predict the outcomes at macro-scales. Most authorities agree, however, that biodiversity will change and that ecosystem services upon which we currently rely will be threatened. The extent and consequences of these changes are as yet extremely unclear. Similarly, most authorities accept that the resilience of a given marine ecosystem to OA will be greater if that system is relatively undisturbed and has high intra- and inter-specific diversity. Consequently, reducing other impacts on marine systems (eutrophication, pollution, etc) will reduce the socio-economic impacts of OA on ecosystem services.</p>	<p>Inlägg Jon Havenhand</p>

<p>Given our socioeconomic reliance on marine ecosystem services (food, shelter, nutrient recycling, atmospheric buffering, etc), and how little we understand about the consequences of rising atmospheric CO2 levels for marine organisms, clarifying the present and future impacts of OA represents the biggest global challenge in the management of marine biodiversity.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det har satsats mycket på att minska näringsbelastningen från jordbruksmark (med framgång) men skogsbruket gödslar i stor skala. • Jag vill inte tona ner hoten mot biodiversiteten. Jag välkomnar inlägg som visar på globala sammanställningar. Jag tycker dock att innan vi kan börja formulera mål och lösningar måste tydligare ta ställning till vad status är. Frågan hur trenden för marin biodiversitet är nationellt. Har vi goda belägg för att den minskar? Djupa mjukbottnar är en utsatt biotop, potentiellt starkt påverkad av såväl gifter som övergödning och fysisk störning från t.ex. trålfiske. Ändå visar miljöövervakningsdata att antalet arter i mjukbottnar ökat i Östersjön och bottenviken under den senaste 30-årsperioden, medan den svagt minskat i Västerhavet. Den ekologiska statusen för växtsamhällena har ökat under samma tid i Östersjön, medan bilden är mer splittrad i Västerhavet. Jag läser i Fiskeriverkets rapport "Resurs och miljö 2008" att fiskpopulationerna i Östersjön visar på olika trender (en del förbättras (t.ex. torsken som vi hört nyligen), medan en del försämras). Samma sak i Västerhavet – flera populationer bestånd ligger på historisk låga nivåer (torsk som flaggskeppet), medan andra är ganska starka (t.ex. räka, sej, kolja) Sälpopulationerna är starkare än de varit på nästan 100 år, medan data för tumlare är så osäkra att man varken kan påvisa en minskning eller ökning under den senaste 15-årsperioden. Anekdoter jag hör när jag talar med folk är att man ser fler tumlare och valar nuförtiden än man gjort sedan 70-talet. <p>Sammantaget ger detta en mycket mer splittrad bild än den vanliga katastrofbilden. Vissa saker håller faktiskt på att bli bättre. Är det en felaktigt positiv bild? Det kan finnas flera invändningar och konsekvenser:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Miljöövervakningen är ung, och de stora förändringarna hade redan skett innan 70-80 talet då den startade. Vår ambition om biodiversitet skall kanske sträcka sig längre tillbaka, men vilka data kan vi i så fall luta oss emot. Både Per Sundberg och Anita Tullrot talade om brist på kunskap idag, hur svårt är det då inte att gå tillbaka 50-100 år i tiden. Skall vi gissa eller önska oss? 2) Är min uppräknad för artinriktad? Biologisk mångfald är ju mer än sällsynta arter. Konventionen för biologisk mångfald talar dels om bevarande på olika nivåer (genetiska varianter, arter, biotoper, ekosystem), dels om hållbart nyttjande och rättvis fördelning av nyttan. Kerstin Johannesson talade om ekosystemtjänster i sitt inlägg, Jon Havenhand om globala förändringar. Är det kanske så att vi som i t.ex. Millennium Ecosystem Assessment utvärderar människans utnyttjande (den andra och tredje komponenten i CBD:s biodiversitetsdefinition), och 	<p>Inlägg Mikael Hagström ⁴⁹</p> <p>Inlägg Per Nilsson</p>
--	---

⁴⁹ Nedkortat, jfr bilaga. Näringsbelastningen är ett stort problem men synen på skogsbrukets relativa bidrag kan diskuteras.

därefter överför problemen till den första komponenten (naturmiljön).
3) Är jag för provinsiell: detta gäller kanske Sverige, men inte globalt? I så fall bör vi fundera på om vi skall formulera framtida mål på alla geografiska nivåer?

Summa summarum bilden är inte bara mörk. Varken när det gäller utvecklingen av diversiteten och inte heller utvecklingen av vårt arbete med att förstå och upptäcka förändringar i marin miljö!
Som vanligt måste vi nyansera bilden (och övervaka habitat)!

Jag är en av dem som varit med och arbetat med marina centras (och NV:s) "havet-rapporter". Det är viktigt att komma ihåg att dessa baseras framförallt på NV:s nationella program men även i viss mån på annan information som inte nödvändigtvis kommer fram i den nationella övervakningen. Ändå måste jag säga att jag delar den förvirring som du ger uttryck för! Visst finns allvarliga problem och orosmoln (exempelvis fiskbestånd, syrebrist, igenväxning och höga halter av vissa gifter), men den bild som framträder vid övervakarnas seminarier och i deras artiklar är inte definitivt inte bara negativ. För oss som skall skriva en sammanfattande text i rapporten är det en svår balansgång att ge en samlad bild av tillståndet snarare än att fokusera bara på de mest extrema fenomenen (åtminstone tycker jag det). Personligen tycker jag att det vore fel att producera en sammanfattning som liknar löpsedlarna på en av våra kvällstidningsdrakar!

Bilden som framträder i detta arbete är komplex, men några saker framträder för mig: miljöövervakningen upptäcker faktiskt förändringar i miljön (för en som vet något om svårigheter med stickprovstagning och analys av miljödata är inte detta självklart), olika indikatorer visar inte alltid samstämmiga mönster, förändringar är ofta regionala eller lokala, bristen på historiska referenser gör det svårt att tolka tillståndsbedömningar/förändringar. Dessa slutsatser gäller även i högsta grad övervakningen av diversitet på art- och habitatnivå.

Således tror jag att alla de saker som du räknar upp som möjliga förklaringar till den förvirring som i alla fall vissa av oss känner, kan vara relevanta:

1. Bristen på referensnivåer ger oss ett osäkert perspektiv på tillståndsbedömningar som görs nu!
2. Övergripande förändringar av biotoper och habitat är inte i fokus inom den traditionella övervakningen. Speciellt inte i de områden som är utsatt för högst tryck (trendövervakning sker i "opåverkade" områden). Däremot tror jag att tillståndet i just dessa områden och aspekter i hög grad påverkar den allmänna uppfattningen om hur tillståndet är (man ser ju med egna ögon). Min förhoppning är dock att detta kommer att förbättras i och med redskapen för att följa upp att Vatten- och Habitatdirektiven successivt vässas!
3. Man får säkert olika perspektiv på global, nationell och regional skala. Dessutom är det säkert ofta så att de effektivaste åtgärderna skiljer sig beroende på vilket geografiskt perspektiv man har!

Kommentar Mats
Lindegarth

Vilka åtgärder behövs?	Inlägg och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> • Vi behöver en substantiell diskussion om marin biodiversitet och dess förutsättningar, och vi behöver vara pragmatiska, framsynta och kunna konkretisera. Vilka referenspunkter har vi, och vilka behöver vi? Hur hittar vi kvantitativa och kvalitativa strategier för att kunna utvärdera framgång i termer av marin biologisk mångfald? Ska vi räkna antal arter, fokusera på nyckelarter och/eller habitat, mäta genetisk variation eller kanske enas om en ekosystemansats? Hur definierar vi och mäter förlust av biologisk mångfald? Vi kanske kan "få allt" genom synergieffekter, men det kräver ändå stegvisa, utvärderingsbara och konkreta åtgärder. • I det stora blå är förlusterna av biodiversitet enorma, men ignoransen kanske ännu större. Skulle vi acceptera metoder som tråkning på land för att samla föda? I och för sig har vi kalhyggen men vad vet vi om bottenmiljöernas resiliens? Vi kan dock inte låta bristen på den perfekta kunskapen bli ett hinder för att agera. Oavsett om vi väljer ett mått på biodiversitet, karismatiska arter eller går på funktionaliteter måste vi samtidigt som vi diskuterar och utvecklar kunskapsbasen använda den bästa tillgängliga vetenskapen och inrikta oss på minimerande av t.ex. överfiskning, övergödning m.m. Det är tilltalande att "Moderator" skriver stegvisa åtgärder - det är inställningen vi pragmatiskt måste ha medan verktyg och tankar vässas. • Även om det marina naturvårdsarbetet försvåras av ett massivt kunskapsunderskott så bör detta naturligtvis inte innebära ett lika massivt underskott vad gäller åtgärder och genomföranden. Jag tror också att de storskaliga förändringar som skett i marin miljö inte lika lätt skulle ha kunnat passera/accepteras om de skett på land. Med andra ord hög tid att agera utifrån den kunskap vi har, parallellt med att vi vässar både kunskap och verktyg! • ... Art- och Habitatdirektivet sätter press på myndigheter att utveckla praktiska mått på hur (även den marina) diversiteten utvecklas. ... (för detta bör) forskare vid universitet och högskolor att i större grad engagera sig i mer konkreta frågor när det gäller marin (och annan) naturvård. • För att kunna förvalta och bibehålla biologisk mångfald måste vi skapa instrument för att övervaka och beskriva sammansättningen av arter. Detta är en grannliga uppgift - speciellt i den marina miljön - av de skäl de som nämnts ovan. Här tror jag att den enda framkomliga vägen är att utnyttja den enormt snabba utvecklingen inom molekylärbiologi. Vi har idag möjlighet att enkelt och relativt billigt sekvensera prover och jämföra dessa sekvenser mot en databas för att kunna göra bättre och mer tillförlitliga artbestämningar. Om vi bygger en databas för de kända arterna från våra kuster så kan vi på sikt få kostnadseffektiva och mer korrekta skattningar av biodiversitet och också ett redskap för att snabbt 	<p>Moderatorernas öppningsinlägg⁵⁰</p> <p>Instämmande Hasse Berglund</p> <p>Uppföljande kommentar från moderator</p> <p>Synpunkter Mats Lindegarth</p> <p>Sypunkt Per Sundberg</p>

⁵⁰ Anna Karlsson och Malin Strand

<p>uppfatta förändringar - även på gennivå.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vi vet inte ens hur våra bottnar ser ut! Vilka miljöer har vi under vattenytan? Är det hårbottnar eller mjukbottnar, lera eller skalgrus? För de allra flesta områden vet vi inte det idag. Kunskapen om hur våra bottnar ser ut är en angelägenhet för Försvarmakten och därför hemlig! Här finns flera restriktioner för vilka som får handskas med avancerad djupdatainformation och hur denna får användas och spridas. Detta försvårar i högsta grad kartläggningen av våra bottnar och bidrar därmed till kunskapsbristen om vilken mångfald vi har under vattenytan. • Det är kritiskt att vi får tillgång till kartor över habitat och vilka arter som lever i de olika miljöerna för att kunna förvalta mångfalden. En nödvändighet är att djupinformation görs tillgänglig. • Djup- och substratdata är central för forskningen om och skötseln av marina miljöer och marin biodiversitet. • Det är mycket som ska falla på plats för att rädda havsmiljön. Vi behöver arbeta hårt och ta fram ny kunskap, och vi behöver kanske framförallt omsätta den kunskap vi har i politisk handling. Vi måste också arbeta tillsammans med andra länder för att hitta lösningar på våra gemensamma problem kring övergödning och överfiske. På hemmaplan sker mycket av arbetet med att bevara marin mångfald inom ramen för Miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård. Skyddade områden som är utsedda för ett marint syfte och vars avgränsningar är relevanta och anpassade till dagens hotbild är idag sällsynta, men ökar stadigt i och med delmålet på ytterligare fjorton marina naturreservat till 2010. Men räcker detta? Och hur kan vi kombinera behovet av ökat skydd med de ökade anspråk på den marina miljön som ställs genom kustnära boende och turism? Hur ser det ut när det gäller att följa och utvärdera läget för den marina mångfalden? Räcker de uppföljningsmetoder och verktyg vi har idag inom miljöövervakningen, eller måste vi utveckla nya? 	<p>Inlägg Anita Tullrot</p> <p>Instämmande Lena Kautsky</p> <p>Instämmande Mats Lindegarth</p> <p>Uppsummerande Inlägg Anna Karlsson (moderator)</p>
--	--

Sjöar och vattendrag

Sammanfattning

Vad är de största problemen/Vilka åtgärder behövs?

- Bevara strandmiljöer
- Insatser för de minsta och kanske mest artrika våtmarkerna som rikkärr och källor
- Uppföljning av restaureringsåtgärder
- Uppföljning av skogsbrukets påverkan på vattendrag

Förslag till delmål	Inlägg och kommentarer
Berörs indirekt nedan.	

Vad är de största problemen?	Inlägg och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> • I den senaste utvärderingen av miljö kvalitetsmålen bedömdes att utvecklingen är positiv och att det är möjligt att nå Levande sjöar och vattendrag respektive Myllrande våtmarker till 2020, om ytterligare åtgärder sätts in. Målen är övergripande och omfattar sjöar, vattendrag och våtmarker i hela landskapet - livsmiljöerna och arterna, men också ekologisk funktion, produktionsförmåga och kulturmiljöer. <p>I utvärderingen av Habitatdirektivets arter och naturtyper (http://www.artdata.slu.se/publikationer/arterochnaturtyper.asp) visade vi att de flesta limniska och våtmarks- naturtyper har god spridning och tillräckliga arealer i landet men att naturtypernas kvalitet och framtidsutsikter är sämre. För flera av de arter som är knutna till sötvattensmiljöer är också tillståndet ogynnsamt.</p> <p>Habitatdirektivets utvärdering indikerar sämre tillstånd och utsikter för den biologiska mångfalden i de våta miljöerna än de nationella miljö kvalitetsmålen, delvis beroende på vad och hur vi har utvärderat.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Data from the national monitoring program (e.g. Trend Lakes & Streams, and national surveys) are, from an international perspective, very unique for determining trends in biodiversity. <ul style="list-style-type: none"> • Variationen av livsmiljöer är stor i övergången mellan land och vatten.	<p>Öppningsinlägg Lena Tranvik, moderator</p> <p>Inlägg från Richard Johnson betonande det relativt sett goda kunskapsläget i Sverige</p> <p>Inlägg Lena Tranvik</p>

<p>Både bottnar och strandmiljöer är mer variationsrika i opåverkade än i påverkade vattensystem. I det brukade landskapet är dock vattnet mer eller mindre separerat från omgivande mark. Markanvändningen ska vara effektiv ända fram till strandbrinken och vattnet hållas bort från markerna. Förlusten av livsmiljöer är därmed mest påtaglig i strandzonen. Det finns behov av att återställa kopplingen mellan land och vatten samt uppmärksamma betydelsen av materialflöden både uppströms och nedströms i vattensystemet.</p> <p>Förutom behoven för skogsbruk och jordbruk finns det ett fortsatt (nyvaknat?) högt tryck för strandnära exploatering. Vi kan också redan se klimatförändringar som motiv till invallning och andra fysiska åtgärder för att kontrollera vattnet och motverka översvämningar.</p> <ul style="list-style-type: none"> Nu är produktionsivern mycket stor inom skogsbruket och här har man nu börjat gödsla i mycket stor skala ... (ledande till) ökad kvävebelastning som så småningom hamnar i vattendrag, sjöar och hav. Och det går fortare och effektivare med rensade skogsdiken. Dikena bidrar också till grumling och andra direkta negativa effekter på vattendragen..... <p>En annan tråkig trend som jag tycker mig se är att den generella hänsyn som tas vid avverkningar har smalnat betydligt och oftast lämnas inga eller mycket få uppvuxna timmerträd vid våtmarker och vattendrag längre, något som faktiskt förekom för tioåret sedan.</p>	<p>Inlägg Mikael Hagström</p>
--	-------------------------------

Vilka åtgärder behövs?	Inlägg och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> Det behövs vilja och mod att ge sig in i att restaurera och återskapa vattenmiljöer! Vi måste förbättra arbetet med våtmarksrestaurerandet och återskapandet radikalt. ... det (har) slagit mig hur dyrt det oftast blivit att återställa. Varför? Jo el-, gas- och teleledningar måste dras om. Vattenståndsregleringarna måste anpassas till nyetablerade byggnader som lagts ovan gammal våtmarksterräng. Konflikter med vägar och järnvägsbankar. Dessvärre har detta inneburit att flera väldigt intressanta projekt fått överges. ... Den normala notan slutar inte sällan på flertalet hundra tusen kronor per ha. En del av dessa dyra, inträngda och i vissa fall betong/gummiduvsklädda vatten verkar tillkommit mer av estetiska skäl än biologiska. ... När vi restaurerar och nyskapar vatten måste vi också göra så att vattensystemen är mer självgående då de annars lätt förfaller och tappar avsedda funktioner. Bristen på betesdjur/slätter är ett annat mycket stort problem och det syns i de restaurerade områdena i slättbygden. Strandmiljöerna behöver helt klart mer uppmärksamhet. Inte minst 	<p>Synpunkt Karl Ingvarsson</p> <p>Instämmande Bálint Wagner</p>

<p>landdelen av stränderna som ofta hyser en stor mångfald av organismer. De landlevande arterna i vattennära miljöer tycker jag att vi limnologer har försummat. Sannolikheten att träffa på en hotad (rödlistad art) är större på landdelen av stränderna, särskilt vid mindre vattendrag. Jag tänker då på många arter av skalbaggar, fjärilslarver, kärlväxter, mossor, med mera. Ofta finns det även ett bättre kunskapsunderlag då det finns betydligt fler amatörer som intresserar sig för de nämnda grupperna än för rent limniska arter. Under de kommande åren tror jag att det vore en bra idé att satsa på att införliva dessa biotoper och artgrupper i den limniska naturvården. Jag tror också att detta skulle ge ett betydligt bättre argumentationsunderlag när vi ska värna våra limniska miljöer.</p>	<p>Synpunkt Ulf Bielke</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Tyvärr tror jag att en del av svårigheten med att hantera de värdefulla strandmiljöerna är rent administrativt. Sötvatten är ett ägoslag som slutar vid vattenlinjen medan det på övriga ägoslag bedrivs markanvändning. Sötvatten har inte administrativt något utrymme i landskapet, jag tror att vi skulle behöva omdefiniera en del av marken som tillhörande vattenmiljön. I ett landskapsperspektiv är det inte självklart, kanske t.o.m. förlegat, att bedriva markanvändning ända fram till vattenlinjen. <p>En annan aspekt när vattenmiljön avgränsas för snävt, är att skydd av vattenmiljöer upplevs vara konkurrerande med skydd av skog. Där värdefull skog och värdefulla vattenmiljöer sammanfaller är det ofta inga problem. Vissa av de skogliga biotopskydden är minst lika viktiga för skydd av vattenmiljön. Dock är det bara de skogliga värdena, inte de limniska, som är i fokus för detta skydd. Det förekommer att sådana nyckelbiotoper i anslutning till vattendrag avgränsas så att vattendraget inte ens ingår. Skogen kan avverkas på andra sidan, vattendraget kan få körskador men nyckelbiotopen står kvar?! Trots detta så tycker jag att många vattenanknutna biotopskydd i skogen utgör och skall räknas som skydd av vattenmiljöer. Hoppas dock på en successivt bättre tillämpning. Det är svårare när skogen är trivial men vattenmiljön har höga värden. Här behöver vi en rumsligt vidgad vattenmiljö, en fungerande skoglig hänsyn och/eller ett beslut om kantzoner.</p>	<p>Lena Tranvik</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Med Ramdirektivet för vatten och det nationella miljömålet för sjöar och vattendrag kommer troligtvis antalet restaureringsinsatser i rinnande vatten öka de närmsta åren. För att se till att de åtgärder som sätts in verkligen blir kostnadseffektiva och vi ska ha möjlighet att på ett bra sätt utvärdera om de verkligen fungerar (det är ju så att bara för att man utför en åtgärd innebär det inte att det blir bättre - hur man nu bestämmer sig för att mäta det), man måste bestämma sig för ett mål med åtgärden och se till att ta mäta både före och efter åtgärden genomförs. Ofta verkar det som att man bestämt sig för att restaureringen/åtgärden kommer per automatik förbättra situationen, så varför ödsla tid och pengar på att mäta om det verkligen sker en förbättring? Jo, för att vi ska vara säkra på att det var en effektiv åtgärd vi satte in och också för att kunna utvärdera om den var den mest kostnadseffektiva (det finns ju inte obegränsat med pengar). Så - jättebra med åtgärder för att förbättra våra vattenmiljöer - men se till att ha mätbara mål och följ upp dem på ett strukturerat sätt! 	<p>Synpunkt Leonard Sandin</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Det långsiktiga och strategiska arbetet med våtmarker är ett gott exempel som har gett resultat. För våtmarker kanske vi har lyckats att hejda takten på förlusten (av biologisk mångfald), åtminstone i Sverige. Det långsiktiga arbetet som började med våtmarksinventering på 1980-talet (25 år!), arbete med skydd enligt myrskyddsplan (som nyligen reviderats), markavvattningsbestämmelser och nu satsningen på restaurering och återskapande. 	<p>Inlägg Lena Tranvik</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Utvärderingar visar att de minsta och kanske mest artrika våtmarkerna försämras. Rikkärren växer igen och källorna skadas (kanske ofta oavsiktligt) av skogsbruket. För rikkärren finns sedan 2006 ett åtgärdsprogram som förhoppningsvis ger resultat, men för källorna behövs en satsning. Markägare har ansvar för att bedriva hänsynsfull markanvändning men naturvården kan hjälpa till med underlag för att underlätta detta. Det finns ingen samlad information om var källorna finns och vilka värden de innehåller, misstag sker lätt. Med tillgängliga koordinater på kända förekomster av källor kan man undvika att göra skada. Varför inte satsa på en sektorsövergripande webportal för inrapportering av källornas läge och data om lokalerna. 	<p>..-</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Allsidig uppföljning av grön- och rödalger i vattenmiljö. • Measuring wholesale biodiversity is impossible, for a number of reasons. First, even if we were able to measure the biodiversity that we can see, species and assemblages are constantly changing and have been since last ice age - although changes are currently occurring much quicker with global change (land use, climate). Also, species do not live in isolation but interact with their abiotic and biotic surroundings. The former has been studied quite extensively in recent years using new methods of variance partitioning. However, more recent studies suggest that we have over-estimated the importance of biotic-abiotic interactions by ignoring biotic-biotic interactions. 	<p>Inlägg Maria Kahlert</p> <p>Uppföljande inlägg om vad vi kan/bör övervaka Richard Johnsson</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Intressant! Interaktioner mellan naturligt förekommande arter, "biotic-biotic interactions", intresserar oss i ekologisk forskning, men ofta inte i naturvården. Vi "fixar" livsmiljöerna t ex genom skydd, skötsel och restaurering medan arterna själva får sköta sina interaktioner. Förutom ekonomiskt eller politiskt intressanta arter som vi också försöker förvalta. Men avseende främmande arter är det ju just interaktioner mellan arter som är i fokus. Vi kan dra fram många exempel i sötvatten och just nu pågår t ex utredningar om signalkräftans påverkan på stormusslor. Kanske är det som Richard säger så att vi även måste beakta interaktionerna mellan de inhemska arterna mer för att förstå variationerna i artsammansättning och när, var och varför åtgärderna ger den effekt vi förväntar oss. 	<p>D:o Lena Tranvik</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Skyddade områden med limniska syften och med avgränsningar som är relevanta och anpassade till hotbilden för akvatiska livsmiljöer är fortfarande sällsynta och utgör en bråkdel av antalet skyddade områden i terrestra naturtyper. Skyddade värdefulla vattenmiljöer ökar stadigt, men vi har mycket kvar att göra.	Moderator
---	-----------

Tätorter

En diskussion om biologisk mångfald i tätortsmiljön uppstod spontant. Eftersom det är en viktig miljö presenteras tätorterna under en egen rubrik trots att antalet inlägg var begränsat:

Sammanfattning
Förslag till del/sectorsmål <ul style="list-style-type: none">
Ett mål för biologisk mångfald i tätorterna bör utformas utifrån respektive tätorts utgångsläge och innefatta andel grönområden, inklusive skydd och skötsel.
Vad är de största problemen? <ul style="list-style-type: none">
Otillräcklig skyddsstatus hos grönområden i tätorter och deras närhet.
Brist på engagemang från ansvariga centrala myndigheter för naturområden i tätorter.
Vilka åtgärder behövs? <ul style="list-style-type: none">
Engagemang av närboende i grönområdets skötsel.

Förslag till delmål	Motivering och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> Sverige ligger sedan tidigare ganska bra till, med stor andel grönområden i tätorterna (i genomsnitt 20 % enligt Marcus Hedbloms undersökningar) - men nu finns det tecken på att vi håller på att tappa greppet, i synnerhet i huvudkommunen. Samtidigt ökar medvetenheten om att den stressade storstadsmänniskan behöver grönområdenas "produktion" av möjligheter till friskvård, motion och avkoppling från det alltmer krävande vardagslivet. Kan vi formulera en målsättning för den biologiska mångfalden i tätorterna? Olika städer har väldigt olika utgångsläge - men kanske en målsättning att öka arealen i alla underförsörjda tätorter (de som har mindre än 20-25 % grönyta) och att i de som når upp till minst 20-25 % sköta områdena på ett sätt som gynnar den biologiska mångfalden, t ex genom att förbättra konnektiviteten mellan områden och differentiera skötseln så att alla områden inte sköts "strikt parkmässigt" så att till exempel all död ved städas bort, utan med den biologiska mångfalden i fokus. Problemet är ju att det är minst lika viktigt hur grönytorerna är fördelade som deras andel. Att göra stora men isolerade "Central Park" med bebyggelse runtomkring är just nu väldigt populärt bland planerare, och det innebär en fragmentering av grönstrukturen. Samtidigt finns forskning som visar att barriärer mellan stadsdelar, som ödsliga grönområden kan fungera som, leder till negativa sociala effekter. Därför behöver vi hitta sätt att tillföra grönområdena med målpunkter som befolkar dem, eller t.o.m. viss bebyggelse, samtidigt som de behåller sina ekologiska funktioner. Hur detta kan se ut behöver diskuteras.	<p>Måldiskussion Rikard Sundin</p> <p>Kommentar från Ulrika E</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Det är naturligtvis viktigt med sammanhang mellan grönytor. Däremot har jag svårt att tänka mig att grönytor i sig ger upphov till sociala problem - de orsakas nog snarare av brister i socialpolitiken och häftigt underdimensionerad psykvård. • Svenska Turistföreningen Stockholmskretsen har i flera sammanhang betonat vikten av Storstockholms Gröna Kilars betydelse för stadsmiljö, hälsa, rekreation och levande natur. <p>I Länsstyrelsen i Stockholms läns pågående projekt kommer förhoppningsvis ett 70-tal nya naturreservat att bildas fram till ca 2013. Arbetet som sker i samarbete mellan länsstyrelse och kommunerna har dock gått trögt, speciellt i Stockholms stad och Danderyd. Om dock det efterlängttade skyddet blir av så innebär det ändå bara att ca 30 % av de tätortsnära naturområdena blir skyddade.</p> <p>... Även Stockholms stads pågående utförsäljningar av sina natur- och friluftsområden utanför stadens gränser oroar. Förutom reservatsbildningar så kan man också tänka sig ... en natur- och friluftsstiftelse, uppgradera områdena till ett formellt riksintresse m.m.</p>	<p>Uppföljande inlägg Rikard Sundin</p> <p>Inlägg från Gunnar Eriksson</p>
---	--

<p>Vad är de största problemen?</p>	<p>Motivering och kommentarer</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Skyddet av tätortsnära naturområden går också in under miljömålet "God bebyggd miljö". Tyvärr så har Boverket och Naturvårdsverket som svarar för det miljömålet inte särskilt mycket brytt sig om detta. 	<p>STF Stockholmskretsen</p>

<p>Vilka åtgärder behövs?</p>	<p>Motivering och kommentarer</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Jag anser att tätortskommuner ha ett lika stort ansvar för den biologiska mångfalden som jord- och skogsbruksföretagen. Naturligtvis med hänsyn till varje tätorts förutsättningar, arter knutna till det öppna jordbrukslandskapet i en kommun som nästan inte har något sådant kvar är t.ex. kanske inte vad den kommunen ska prioritera. Och naturligtvis i avvägning med andra hållbarhetsaspekter på tätortsutvecklingen, som hälsa och social integration. • Du har alldeles rätt i att ansvaret också vilar tungt på tätorterna. I Sverige bor mer än 85 % i tätorter och de senaste årens trend att bo så att resande krävs för allt man ska göra, påverkar både med föroreningar och buller liksom genom att landskapet/ekosystemen fragmenteras av infrastruktur och bebyggelse. Förmågan bland kommunala beslutsfattare att ta ansvar för de mycket långsiktiga effekterna av byggande är alltför svag. • ... Jag tror också att det är viktigt att vi gör befolkningen, och kanske i 	<p>Inlägg Ulrika E</p> <p>Instämmande Johan Bodegård</p> <p>Inlägg Rikard</p>

synnerhet dem som bor i närområdet delaktiga i (grön)områdenas skötsel på olika sätt. ...	Sundin
---	--------

Främmande arter

Främmande invasiva arter anses vara ett av de största hoten mot den biologiska mångfalden. En del av dessa arter orsakar dessutom människan ekonomiska problem eller är bärare av sjukdomar. Diskussionen om främmande arter kom i webbkonferensen framför allt att inriktas på åtgärder för att öka förståelsen för detta problem.

Sammanfattning
Vilka åtgärder behövs? <ul style="list-style-type: none">
Bättre information till allmänheten, berörda myndigheter och andra aktörer om problemet med invasiva främmande arter

Vilka åtgärder behövs?	Motivering och kommentarer
<ul style="list-style-type: none"> Hur ska vi nu kunna nå ut med budskapet att invasiva främmande arter är ett angeläget problem som samhället måste ta tag i för att förhindra att nya invasiva främmande arter kommer in i svensk natur och bekämpa dem som är redan här och orsaker problem? Invasiva främmande arter är ett av de största hoten mot biologisk mångfald och bör bekämpas. Det är vi överens om – åtminstone vi som arbetar med biologisk mångfald. Problemen kommer när vi väl sätter igång och bekämpar arter såsom mårddhund, vresros och andra gulliga, ulliga, vackra arter. Då kommer ett ramaskri om att vi som vill ha bort dessa arter har en nationalistisk (eller politiskt ännu grumligare) inställning när det gäller vilka arter som tillåts att vara med i den svenska faunan och floran. Hur har det kunnat bli på detta vis? Har vi som arbetar med frågan förlitat oss för mycket på fakta och vetenskapliga grundade resonemang? Har vi förbisett det journalistiska knepet att tala till folkets känslor? Hade vi kanske behövt spela mer på "nu kommer den stora stygga mördarsnigeln och tar dig" kortet? Det kan onekligen vara nödvändigt att informera allmänheten innan man bekämpar invasiva främmande arter - inte minst eftersom det kan behövas radikala metoder. Den europeiska miljöbyrån (EEA) har i samarbete med ett stort antal experter tagit fram en lista över de invasiva främmande arter som kan anses vara mest skadliga: the worst invasive alien species threatening biodiversity in Europe. F n är 163 arter placerade på denna lista - ungefär en tredjedel förekommer i vårt land. Hvordan formidler man budskapet om at fremmede arter også kan være en trussel mod hjemmehørende arter? Forrige år var der rigtigt mange	<p>Moderators⁵¹ öppningsinlägg</p> <p>Kommentar Tor-Björn Larsson</p> <p>Kommentar Hans Erik Svart</p>

⁵¹ Melanie Josefsson

dræbersnegle i Danmark. Aviser og TV bragte daglig historier om hvor plagede befolkningen var. Vi der arbejder med invasive arter fik et meget stort antal henvendelser som betød at vi stort set ikke kunne lave meget andet end at besvare disse. Ministeren fik mange spørgsmål om dræbersnegle.

Dette betød meget arbejde mens sneglene var aktive men i dag har vi den fordel at rigtig mange mennesker ved hvad invasive arter er. Og hvis de ikke ved det skal man blot sige at det er f.ex. dræbersnegle. Så er al videre forklaring unødvendig.

Dette er måske ikke følelserne vi taler til, men snarere noget som alle kender og som langt de fleste ikke synes om. Når vi skal formidle budskabet om invasive arter tror jeg derfor vi skal vælge nogle få arter som de fleste mennesker kender og bruge disse "ikon-arter" til at formidle budskabet.

- Inom EU har man föreslagit ett informations- och "early warning" system för invasiva främmande arter som utgör ett hot mot europeisk biodiversitet.

Ett europeiskt varningssystem skulle således informera en bred allmänhet, berörda aktörer och ansvariga organ om behov av åtgärder för att begränsa problem med främmande arter.

Kommentar
Tor-Björn
Larsson

5. Diskussion

ArtDatabankens webbkonferens levde upp till målsättningen att föreslå ett nytt politiskt mål för den biologiska mångfalden. Motivet till en webbkonferens om den frågan var helt i linje med vad som ofta framförs som en webbkonferens största fördel: Att ge en stor grupp – i princip alla intresserade – möjlighet att delta och bidra med synpunkter för öppenhet och bred förankring. Det finns dock en del att diskutera i samband med detta mål och vad som i övrigt framkom.

Ett drygt hundratal (119) inlägg gjordes under de två veckorna som ArtDatabankens webbkonferens pågick, vilket väl uppfyllde organisationsgruppens förväntningar baserat på erfarenheter av andra webbkonferenser. Antalet aktiva deltagare – som registrerat sig för inloggning – var ett åttiotal. Därutöver kan ett större antal intresserade antas ha följt diskussionerna, jfr dock nedan. Bland deltagarna fanns myndigheter, intresseorganisationer, forskare och ideella krafter representerade. Det hade knappast varit genomförbart att samla så många fysiskt för att diskutera den aktuella frågan.

Liksom i andra diskussioner där ett preciserat resultat förväntades berodde framgången i denna webbkonferens till stor del på att initiativtagarna i förväg hade en klar uppfattning om möjligt resultat (preliminärt förslag till politiskt mål) – och naturligtvis beredskap att modifiera eller helt ersätta en preliminär formulering med hänsyn till utfallet av diskussionerna. I det här aktuella fallet presenterade moderatorn ett förslag ungefär halvvägs i diskussionen i forumet 'Textförslag till mål för biologisk mångfald 2020'. Diskussionen i forumet mynnade ut i att det av moderatorn presenterade förslaget var närliggande det som i denna rapport föreslås (Kapitel 3). Dock framkom betydelsefulla invändningar mot principen att tidssätta ett visionärt mål samt alternativa förslag till målformuleringen. Dessutom en mängd ytterligare synpunkter. Allt detta kan visa sig betydelsefullt i den fortsatta beredningen av frågan om nytt politiskt mål.

Programmet för konferensen innefattade dessutom ett antal fora strukturerade efter viktigare miljöer. Skälen för detta diskuteras i kapitel 2 och det visade sig också att merparten av inläggen hamnade i denna del av konferensen. Tveklöst gav dessa en mängd idéer av värde för del- och sektorsmål, åtgärder mm, men detta kräver ytterligare insatser (ingick inte heller i ambitionen för den aktuella webbkonferensen).

Utvecklingen av konferensen gjorde att den ursprungliga iden till programupplägg - första veckan identifiera problem i respektive huvudmiljö och ägna den andra åt åtgärder, jfr kapitel 2 - modifierades så att samtliga miljöinriktade fora hölls öppna även andra veckan. Detta medförde med stor sannolikhet att diskussionen i forumet 'Hur hejda förlust av biologisk mångfald till 2020?' blev mindre omfattande. Beredskapen att anpassa planeringen gagnade dock säkerligen konferensen som helhet. Inläggen var genomgående intressanta och framfördes i den positiva anda som efterlysts.

Det valda tekniska upplägget av konferensforumet var överskådligt och användarvänligt, formerna för internetkonferenser får idag anses relativt välutvecklade. Exempelvis fick den som så önskade fortlöpande enskilda inlägg per e-post (det var dock värdefullt att konsultera webbplatsen för överskådligheten i diskussionen). En detalj som bör förbättras är redovisningen av vem som gör ett visst inlägg, i den mån dessa ej särskilt undertecknades presenterades endast ett alias utifrån registreringsuppgifterna. Tekniken fungerade i övrigt oklanderligt, endast ett fåtal hörde av sig om support. Någon statistik över antalet besök på konferensplatsen insamlades inte, vilket hade varit värdefullt för att få en uppfattning av konferensens spridning utöver aktiva deltagare.

Sammanfattningsvis kan således konstateras att upplägget och genomförandet av den aktuella webbkonferensen var fullt tillfredställande. Organisationsgruppen hade vissa farhågor beträffande den korta planeringstiden (en á två veckor före konferensstart) vilket t.ex. begränsade möjligheten att "moderera" konferensen via förberedda inlägg från olika experter. Detta lyckades dock med intressant resultat i forumet "Hur har vi lyckats i hav och kustmiljö?". Vidare hade en längre planeringstid gett bättre möjligheter att komma överens med andra organisationer att hjälpa till och marknadsföra konferensen. Däremot är det tveksamt om en internetkonferens löpande över flera veckor samlar fler deltagare om den annonseras långt i förväg.

Erfarenheterna inspirerar därför till uppföljande webbkonferenser om biologisk mångfald under kommande år. ArtDatabanken vid SLU bör ha goda möjligheter att skapa intresse för webbkonferenser där utfallet direkt kan bidra till en aktuell politisk process - nationellt, inom EU eller globalt.